

ELEKTRONICKÁ VERZE PUBLIKACE

Markéta VESELÍKOVÁ – Markéta KAMENICKÁ

OD KOLÉBKY DO HROBU

Z RODINNÝCH ARCHIVŮ VÝCHODOČESKÉ ŠLECHTY

Katalog výstavy,

Státní oblastní archiv v Zámrsku, 10. června 2017, Zámrsko 2017.

ISBN 978-80-906918-2-7

© Státní oblastní archiv v Zámrsku, 2017

OD KOLÉBKY DO HROBU

Z RODINNÝCH ARCHIVŮ
VÝCHODOČESKÉ ŠLECHTY

OD KOLÉBKY DO HROBU

*Z rodinných archivů
východočeské šlechty*

STÁTNÍ OBLASTNÍ ARCHIV V ZÁMRSKU

srdečně zve na

DEN OTEVŘENÝCH DVEŘÍ

s výstavou na téma

OD KOLÉBKY DO HROBU

Z RODINNÝCH ARCHIVŮ VÝCHODOČESKÉ ŠLECHTY

10. června 2017

9 - 16 hodin

*V badatelně archivu
a na zámeckém ochoze
výstava archiválií
představující životní cyklus
české šlechty*

*Ve vnitřním areálu archivu
komentované prohlídky*

www.vychodoceskearchivy.cz/zamrsk

Státní oblastní archiv v Zámrsku

OD KOLÉBKY DO HROBU

Z rodinných archivů východočeské šlechty

katalog výstavy

ze dne 10. června 2017

Zámorsk 2017

OBSAH

ÚVODNÍ SLOVO	5
ŠLECHTICKÉ RODINNÉ ARCHIVY VE STÁTNÍM OBLASTNÍM ARCHIVU V ZÁMRSKU.....	7
ŠLECHTA V ČESKÝCH ZEMÍCH	10
NAROZENÍ	15
DĚTSTVÍ	19
VÝCHOVA A VZDĚLÁNÍ	24
SŇATEK	28
KARIÉRA	33
ŘÁDY	39
SPOLEČENSKÝ ŽIVOT	44
HONY	49
SPORT	53
CESTOVÁNÍ	57
SMRT	61
GENEALOGIE	67
PORTRÉTY	81
KRESBY	94

ÚVODNÍ SLOVO

Při příležitosti oslav Mezinárodního dne archivů¹ v roce 2017 připravili pracovníci Státního oblastního archivu v Zámrsku výstavu, která byla tentokrát věnovaná šlechtickým rodinným archivům uloženým ve zdejším archivu.² Název výstavy zněl *Od kolébky do hrobu* s podtitulem *Z rodinných archivů východočeské šlechty*. Výstava byla prezentována v rámci dne otevřených dveří, který se konal v sobotu 10. června.

Šlechtické rodinné archivy představují obsahově i formálně nejzajímavější a nejcennější archivní fondy uložené ve Státním oblastním archivu v Zámrsku. Cílem výstavy bylo seznámit s těmito fondy a jejich bohatstvím širokou veřejnost. Zvolená prezentace znázorňovala životní cyklus příslušníků šlechtických rodin – od narození, dětství, výchovy a vzdělávání, přes sňatky, kariéru a volnočasové aktivity až po smrt. Návštěvníci měli možnost seznámit se se zvyklostmi a momenty z běžného života východočeské aristokracie a nahlédnout tak za oponu stavovských norem a tradic nejvyšší společenské vrstvy monarchie, která si své specifické postavení uchovala i po vzniku republiky a v zásadě až do dnešních dnů. Jednotlivé životní etapy či vybrané aktivity byly spolu s úvodní informací o rodinných archivech uložených ve zdejším oblastním archivu a stručným přehledem vývoje šlechty v českých zemích představeny na třinácti panelech průvodním textem (autoři Michael Skopal a Markéta Veselíková) a doplněny řadou ilustrativních ukázek archiválií, umístěných na panelech a v prosklených vitrínách na ochoze prvního patra zámecké budovy. Svěbytným doplňkem byly rozměrné genealogické vývody (rodokmeny) visící společně s litografiemi či fotografickými portréty na stěnách ochozu a výstava šlechtických genealogií, fotografií a kreseb, rozmístěných v prostorách badatelského archivu. Celkem bylo v originále či reprodukci představeno více než dvě stě archiválií vybraných ze šestnácti fondů, tedy pouhý zlomek z celkového bohatství šlechtických rodinných archivů. Vedle písemných dokumentů (listin, rodných listů, školních vysvědčení a sešitů, památníků, tisků, účtů a korespondence), fotografií, kreseb a maleb, byly vystaveny také trojrozměrné předměty (kovové klíče komorníka, klíček od rakve, vojenské známky, růženec či vějíř).

¹ Mezinárodní den archivů se od roku 2008 slaví 9. června. Návrh na jeho ustanovení se poprvé objevil na mezinárodním archivním kongresu ve Vídni v roce 2004, schválen byl však až v roce 2007 na výročním zasedání Mezinárodní archivní rady (ICA).

² V loňském roce byla ve Státním oblastním archivu v rámci Mezinárodního dne archivů uspořádána výstava věnovaná mapám východočeských panství. Ref.: Michal SEVERA – Markéta KAMENICKÁ (edd.), *Východočeská panství na mapách. Katalog výstavy 9. a 11. června 2016, Zámrsk 2016*.

Grafickou stránku výstavy zajišťovaly Markéta Kamenická a Jitka Mládková. Na instalaci exponátů se podílely restaurátorky Jitka Mládková a Irena Ruml Fortelná ve spolupráci s Leontinem Hanušem.

Katalog výstavy, rozdělený tematicky do šestnácti kapitol, představuje kompletní přehled vystavených archiválií. Texty k jednotlivým tématům jsou uvedeny vždy na začátku každé kapitoly, za nimi následují ukázky jednotlivých exponátů doprovázené popisky. Uvádění šlechtických titulů v popiscích dokumentů z dob monarchie je fakultativní, v době platnosti zákona č. 61/1918 Sb.³ jsou zpravidla uvedeny v závorkách, popřípadě nejsou uvedeny vůbec. Výjimkou jsou popisky u opisů dokladů z doby před jeho přijetím – bez ohledu na formální podobu zápisu.

Vstupenka na Den otevřených dveří 2017

(Foto - František Synek)

Státní oblastní archiv v Zámruksku - zámecké nádvoří

Návštěvníci na výstavě

Prohlídka depozitáře

Státní oblastní archiv v Zámruksku - výstava v badatelně

³ Zákon č. 61/1918 Sb. ze dne 10. prosince 1918, jímž zrušují se šlechtictví, řády a tituly.

ŠLECHTICKÉ RODINNÉ ARCHIVY VE STÁTNÍM OBLASTNÍM ARCHIVU V ZÁMRSKU

Státní oblastní archiv v Zámrsku spravuje celkem dvacet osm rodinných archivů dvaceti pěti různých šlechtických rodů, které měly svá rodová sídla ve východních Čechách. Dokumenty, které nyní tvoří šlechtické rodinné archivy, byly primárně uloženy v šlechtických rodinných sídlech a po druhé světové válce byly zpravidla v důsledku zestátnění majetkové držby postupně převzaty do archivu. Časově pokrývají období od 15. do poloviny 20. století. Celkový rozsah těchto písemností představuje 313,41 běžných metrů.

Rodinné archivy šlechty patří k nejcennějším archivním fondům uloženým ve zdejším archivu. Obsahují velmi pestré škálu archiválií od pergamenových listin, pečeti a pečetidel přes osobní a úřední korespondenci, dokumenty a doklady, účetní doklady, rodokmeny, rukopisy, deníky a památníky až po fotografie i jejich alba, grafiky, kresby a řadu dalších dokladů, včetně genetického materiálu v podobě odstřižených pramenů vlasů některých osobností. Jazykově jsou velmi bohaté.

Vedle tradiční triády českého, německého a latinského jazyka jsou v nich v různé míře zastoupeny písemnosti psané maďarsky, italsky, francouzsky, anglicky, španělsky, katalánsky, portugalsky, holandsky, dánsky, rusky, polsky, srbochorvatsky, rumunsky, řecky, hebrejsky, turecky a arabsky.

Součástí fondů šlechtických rodinných archivů jsou i písemnosti spřízněných rodů.

Frydlantských Clam-Gallasů, orlických Schwarzenbergů, Festeticsů de Tolna, Hoyosů, italských rodů Capece-Rofrano a Strassoldo-Graffenberg, Forgatschů von Forgatsch, Kollonitzů de Kollegrád a dalších.

Díky pozicím a kontaktům, které jejich jednotliví původci měli, představují dochované dokumenty mimo jiné významný pramen k dějinám řady zemí.

Zprávy o boji ukrajinských kozáků vedených Bohdanem Chmelnickým, anglické revoluci v 17. století, válkách s Turky, dějinách papežského státu, Lotrinska, Benátska, Neapole, španělsko-portugalské válce v letech 1640–1650, mírových jednáních ve Vestfálsku, poměrech ve Francii za kardinála Richelieu a Mazarina, životě v Escorialu a jiné.

Rodinné archivy jsou však především jedinečným pramenem k poznání samotných původců, jejich soukromí, povinností, každodenního života v rodině i společnosti v průběhu staletí.

(ms, mv)

Přehled šlechtických rodinných archivů Státního oblastního archivu v Zámrsku
v abecedním pořadí:

Rodinný archiv

*Rodový erb Kinských, bez data.
(Sbírka jednotlivin, bez ozn.)*

*Rodový erb Auerspergů (Album
zaměstnanců), 1936.
(RA Auerspergů, Žleby
a Slatiňany, inv. č. 556)*

*Rodový erb Černínů-Morzinů,
1908. (RA Černínů-Morzinů,
inv. č. 1704)*

Černínů-Morzinů (Czerninů-Morzinů), Vrchlabí

Deymů, Nové Zámky (u Hostinného)
Dobřenských (Dobrzenských), Chotěboř
Dobřenských (Dobrzenských), Potštejn

Harbuval-Chamaré, Potštejn

Kaisersteinů, Stádkov

Kinských, Chlumec nad Cidlinou

Kinských, Choceň, Heřmanův Městec

Kinských, Kostelec nad Orlicí

Lesliů, Nové Město nad Metují

Mensdorffů-Pouilly, Chotělice

Merveltů, Lázně Bělohrad

Nádherných z Borutína, Adršpach

Parishů, Žamberk

Piccolominiů, Náchod

Schaumburgů-Lippe, Náchod

Stubenbergů, Kyšperk (Letohrad)

Šliků (Schliků)

Šporků (Sporcků)

Šternberků (Sternbergů), Častolovice

Thunů (Thunů-Hohensteinů), Choltice

Trauttmansdorffů, Litomyšl

Valdštejnů-Vartemberků (Waldsteinů-Wartenbergů), Litomyšl

Wiederspergů, Medlešice

*Rodový erb Dobřenských
z Dobřenic, 1906.
(RA Dobřenských, Chotěboř,
bez ozn.)*

*Rodový erb Šternberků, bez
data. (RA Šternberků,
inv. č. 547)*

*Rodový erb Wiederspergů,
1881. (RA Wiederspergů,
Medlešice, inv. č. 3)*

Do roku 1995 archiv spravoval též rodinný archiv Kolowratů (RA Kolovratů, Rychnov nad Kněžnou), který však byl na přání majitelů navrácen zpět do jejich rukou a nyní je uložen na zámku v Rychnově nad Kněžnou.

Rodový erb Trauttmansdorffů, bez data.
(Sbírka jednotlivin, bez ozn.)

Rodový erb Šporků, 1664.
(RA Šporků, inv. č. 2)

Rodový erb Šliků, 1416.
(RA Šliků, inv. č. 204)

Rodový erb Morziniů, 1636.
(RA Černínů-Morziniů, inv. č. 271)

ŠLECHTA V ČESKÝCH ZEMÍCH

Česká šlechta se zrodila v procesu transformace knížecí družiny na konci 12. a během prvních desetiletí 13. století. Z někdejších bojovníků prvního řádu (*milites primi ordinis*) a správců knížecích hradů (*comites*) se stali svobodní (korouhevni) páni (*virii nobiles maiores, barones terre*). Z řadových družiníků, bojovníků druhého řádu (*milites secundi ordinis*), zase vladkyové (zemané, rytíři) a panoši. Na základě společných předků a záhy i znaků vznikly první velké rody, které se dále dělily.

Potomci Vítka z Příce, páni z Růžce (= Vítkovci), se rozdělili na pány z Krumlova, Hradce, Rožmberka, Landštejna, Ústí a ze Stráže. Ronovci, erbu ostrve, na pány z Lípé, Berky z Dubé a pány z Lichtemburka. Markvartici, erbu lva či později štípeného štítu, na pány z Lemberka, Michalovic, Valdštejna, Vartemberka a ze Zvířetic. Buzici, erbu kančí (sviní) hlavy, na pány z Valdeka, Zajíce z Hazmburka, Lvy z Rožmitálu a pány ze Šelemberka. Z Hrabšiců (s hráběmi ve znaku) je nutné zmínit pány z Oseka (Rýžmburka), z Janoviců pány z Kolowrat, erbu stříbročervené orlice, z Benešoviců pány z Dubé, erbu zavinuté střeby, dále Bavorý ze Strakonice, pány ze Sternberka, Švamberka, Rýžmberka a Dražic, moravské rody pánů z Cimburka, Kunštátu a Medlova (Pernštejna).

Během následujících dvou století se v českých zemích usadili také příslušníci některých šlechtických rodů z okolních zemí.

Z Durynska (páni z Bergova), Míšně (Bibrštejnové), Slezska (Bechyňové z Lažan), Kraňska (Krajířové z Krajku) a štyrsko-dolnorakouského pomezí (Lichtenštejnové).

Hranice mezi vyšší a nižší šlechtou byla dána urozeností, rozsahem pozemkového majetku a přístupem k nejvyšším zemským a dvorským úřadům. Politicky aktivní vrstva šlechty, která měla spolu s panovníkem největší podíl na moci ve státě, byla přitom relativně úzká.

V předhusitské době ji v Čechách v zásadě tvořilo nanejvýš 15 panských rodin, které však držely plné dvě třetiny hradů. Převážná většina šlechty naproti tomu držela tvrz s vesnicí či dvůr ve vsi, jež patřila několika majitelům.

Počátkem 15. století se pod vlivem husitské reformace šlechta rozdělila podle konfese. Husitská revoluce a s ní spojené války s sebou přinesly zásadní restrukturalizaci majetku a změny v poměru sil. V důsledku záborů a zástav církevního a zeměpanského majetku došlo k rozostření hranic mezi vyšší a nižší šlechtou i nižší šlechtou a měšťanstvem.

Posazují se dříve bezvýznamné rody Trčků z Lípy, Kostků z Postupic, Lobkowiczů, Smiřických, Vřesovic, Čabelických apod. Sebevědomí nově vzniklé (= válečnické) aristokracie z řad nižší šlechty se projevilo již zahájením sporu o »sedání v lavicích« při obsazování obnoveného zemského soudu v roce 1435, který trval s přestávkami do roku 1487.

Obrannou reakcí bylo definitivní zformování a uzavření obou šlechtických stavů (= panského a rytířského) na základě původu a stanovení striktních pravidel přijímání.

Podle nejstaršího řádu stavu panského z 18. března 1500 nemohl být do panského stavu přijat nikdo, kdo nemohl doložit rytířský stav po čtyři generace. Podmínkou přijetí byl vedle souhlasu panovníka i souhlas pánů samotných. Do stavu rytířského byl přijat teprve vnuk muže obdařeného erbem.

S nástupem Habsburků na český trůn v roce 1526 se v českých zemích začalo usazovat stále více cizích šlechtických rodů.

V 16. století se v Čechách objevují Thurnové, Harrachové, Claryové, z Lužice přicházejí Nosticové a Gersdorfové z Gersdorfu, ze Slezska Loksánové, Redernové a Oppersdorfové, z Rakouska Windischgrätzové, z Bavorska Griespékové z Griespachu, na Moravu pak Salmové, dolnorakouští Althannové a Dietrichsteinové, původem z Korutan.

Původní kališníci se pod vlivem reformace rozštěpili na staroutrakvisty a novoutrakvisty (ovlivněné luteránstvím a kalvinismem), katolíky pozvolna radikalizoval vliv jezuitů a Španělska. Terčem postihu ze strany panovníka byli z důvodu absence ochrany z titulu kompaktát trvale stoupenci Jednoty bratrské (např. brandýská linie Krajířů z Krajku).

Soumrak starých rodů předznamenala smrt Petra Voka, posledního z Rožmberků, počátkem listopadu 1611.

K zásadnímu zlomu dochází po porážce stavovského povstání v osudné bitvě na Bílé hoře 8. listopadu 1620, a zvláště po vydání Obnoveného zřízení zemského 10. května 1627, na Moravě o rok později.

V důsledku zákažu pobytu nekatolíků v zemi byla nucena odejít do emigrace asi pětina obyvatelstva českých zemí, včetně 300-350 šlechtických rodin.

Panovník si vyhradil právo nobilitace »pro věrné služby aneb za jinými příčinami«, udělování inkolátu i konečného rozhodnutí v případě sporů o příslušnost k panskému či rytířskému stavu. Zavedením hierarchie rodů na základě říšské titulatury (= vévoda-kníže-hrabě-[svobodný] pán) zároveň degradoval tradiční titul pána jako nejvyšší šlechtický titul v zemi.

Udělování inkolátu říšské šlechtě obdařené různými tituly narušilo dosavadní monolit panského stavu a v zájmu zachování pozic a rodové vážnosti přinutilo staré panské rody usilovat o získání hraběcího titulu.

Po zavraždění Albrechta z Valdštejna, vévody frýdlantského, v Chebu v únoru 1634 se definitivně otevřel prostor pro příliv cizích rodů.

Vojenské kondotiéry z první (pobělohorské) vlny, původem ze Španěl (Marradas, Huerta) a pomezí Francie a španělského Nizozemí (Buquoy), doplnili v první řadě organizátoři a vykonavatelé Valdštejnovy vraždy (Piccolomini, Gallas, Leslie, Butler, Gordon), původem z Itálie, Skotska a Irska, a mnozí další (Trauttmansdorffové, Colloredové, Desfoursové, Morzinové, Paarové, Thunové, Schwarzenbergové a jiní).

Nábožensky sjednocená šlechta se tak interně znovu rozdělila v závislosti na původu a stáří inkolátu.

»Pro Kinské, kteří patřili k prastaré české šlechtě, byly rodiny, jež přišly do Čech teprve za třicetileté války, pořád „ti noví“. A pro Claryovy to platilo také!«, napsal v pamětech Alfons kníže Clary-Aldringen. Počátky Kinských, někdejších vladkyň Vchynských z Vchynic, sice sahají do 13. století, k jejich vzestupu však došlo až ve druhé polovině

16. století. Od roku 1596 rozšířili (v souvislosti s falzy dokazujícími jejich příbuzenský vztah s Tetoury z Tetova a příslušnost k panskému stavu) svůj predikát na Vchynské z Vchynic a Tetova.

Na sklonku 18. století se situace v zásadě opakovala. Historická šlechta složená ze starých i „těch nových“ rodů se společensky vymezila vůči tzv. »druhé společnosti« nově nobilitovaných rodů z řad bankéřů, obchodníků a průmyslníků.

Zásluhám prokázaným státu a velkým financím neodolaly ani hranice náboženského vyznání. K nově nobilitovaným jinověrcům (luteránům, kalvinistům, řeckým katolíkům a pravoslavným) se připojili i židovští konvertité a v září 1789 došlo k první nobilitaci nepokřtěného žida.

Inflace udělování šlechtických titulů vyvrcholila v druhé polovině 19. století zavedením tzv. systematizovaného šlechtictví pro armádní důstojníky a jiné osoby mající zákonný nárok na šlechtický titul na základě udělení řádu či odsloužených let. Devalvační účinek měla i možnost zakoupení čestného titulu „šlechtic“ u nejnižšího stupně nobility, tzv. prostého šlechtictví.

V roce 1879 byli svobodní páni zařazeni císařským rozhodnutím mezi vyšší šlechtu. Nižší šlechtu tak nadále tvořil jen stav rytířský (Ritterstand) a zminěné prosté šlechtictví (Adelstand). Toto členění vycházelo ze starší tradice, podle níž mezi tzv. stavovskou šlechtu s právem inkolátu a místem na zemském sněmu náležely jen osoby s rytířským titulem, zatímco prostým šlechticům toto právo zůstalo odepráno.

Po rozpadu Rakouska-Uherska a vzniku Československé republiky byly šlechtické tituly zákonem č. 61/1918 Sb. z 10. prosince 1918 na území nového státu zrušeny. »Bývalá šlechta«, jak zněl oficiální dobový termín, se znovu rozdělila na základě vztahu k republice a deklarované národnosti.

(ms)

Ferdinand I. uděluje Matyáši Morzinovi rodový erb.
(RA Černínů-Morzinů, Vrchlabí, inv. č. 1)

datace: 1562

rozměry: 680x510 mm, typ dochování: originál,

jazyk: němčina, psací látka: pergamen,

poznámka: přivěšená pečeť na černožluté šňůrce,
silně poškozena

*Císař Zikmund povyšuje Matouše a Jindřicha Šlika a jejich dědice na falckrabata sv. paláce Lateránského.
(RA Šliků, inv. č. 208)*

date: 1433-08-08, místo vydání: Řím

*rozměry: 780x500 mm, plíka 170 mm, typ dochování: originál, jazyk: latina, psací látka: pergamen, poznámka: přivěšená
pečeť vydavatele na černošlutých hedvábných nitích, pův. sign. Fach I, fasc. 5, No 5, archivní kulturní památka č. 124;
Literatura: Lünig, Reichsarchiv, Spis. sec. II. č. 1177, Altman, Regesten č. 9588*

*Král Zikmund potvrzuje a potvrzuje Jindřichu a Kašparovi Šlikům, jejich bratrům a dědicům jejich starý šlechtický erb.
(RA Šliků, inv. č. 204)*

date: 1416-08-13, místo vydání: Anglie, u sv. Tomáše v Canterbury

*rozměry: 650x415 mm, typ dochování: originál, jazyk: němčina, psací látka: pergamen, poznámka: přivěšená pečeť
na růžovo zelených hedvábných nitích, s namalovaným erbem, listina uložena v koženém pouzdře, v květnu 1973
byla listina očištěna a pečeť restaurována, pův. sign. Fach I, fasc. 1, No 1, archivní kulturní památka č. 124; Literatura: Lünig,
Reichsarchiv, Spis. sec. 2, č. 1174, RI XI. s. 134, č. 1974, Hormayer, Archiv f. Gech. Statist., Liter., Kult., 1826, 600*

Císař František Josef I. povoluje bratři Černínovi-Morzinovi psát se Graf von Chudenitz und Morzin a polepšuje jeho erb.
(RA Černínů-Morzinů, Vrchlabí, inv. č. 1704)

datace: 1908-05-21, místo vydání: Vídeň

rozměry: 370x280 mm, 4 fol., typ dochování: originál, jazyk: němčina, psací látka: papír, poznámka: přivěšená pečeť
v kovovém pozlaceném pouzdře na žluté šňůrce, vázáno ve fialových sametových deskách

NAROZENÍ

Stejně jako jiné děti byli novorozenci ze šlechtických rodin po narození pokřtěni a zapsáni do matriky. Časový odstup mezi narozením a křtem býval ovšem u potomků šlechty mnohdy delší než v níže postavených rodinách z důvodu pozvání a příjezdu příbuzných, přátel a významných osob.

Nebylo to však pravidlem. Nejslavnější z Bubnů, Ferdinand Antonín hrabě z Bubna a Litic, se narodil na zámku v Zámruku kolem čtvrté hodiny odpolední v sobotu 26. listopadu 1768. Pokřtěn byl hned nažítří v první adventní neděli v místním kostele. Jeho příbuzný Michael Maria Otakar hrabě z Bubna a Litic, narozený bezmála po sto letech v pondělí 22. srpna 1864 na zámku v Doudlebech nad Orlicí, byl naproti tomu pokřtěn pět dnů po narození, v sobotu 27. srpna v tamní zámecké kapli. Druhý den po narození byl v březnu 1813 pokřtěn i chlumecký Josef Oktavián hrabě Kinský, jeho prasynovec Zdenko Radslav v červenci 1896 naopak čtyři dny po narození.

Od konce 19. století se doba mezi oběma událostmi začala pozvolna prodlužovat. Před první světovou válkou byly křtěny děti i ve věku čtyř až šesti týdnů. Křest zpravidla prováděl místní farář, v některých případech se však úkonu ujal sám královéhradecký biskup. Výběr kmotru se lišil případ od případu. Většinou padla volba na někoho z okruhu příbuzných, známých či sousedů.

Kmotrem zmíněného Ferdinanda Antonína byl jeho dědeček z matčiny strany Antonín Vít hrabě z Bubna a Litic, svědky pak císařský místodržící Josef František hrabě Metternich-Winnenburg-Beilstein a manželka Antonína Víta, hraběnka Terezie, rozená Kordulová ze Sloupna. I malému Michaelovi šli po šestadevadesáti letech za kmotry jeho prarodiče z matčiny strany, Michael svobodný pán Forgatsch von Forgatsch s manželkou Emilií, rozenou hraběnkou Vetter von der Lilie. V matričním zápisu o narození a křtu Josefa Oktaviána hraběte Kinského je v rubrice svědků uvedena pouze teta jeho matky Josefa z rodu svobodných pánů Puteani, kmotrem Zdenka Radslava hraběte Kinského byl Rudolf Ferdinand hrabě Kinský z knížecí linie rodu.

Výběr jména obvykle závisel na rodové tradici a volbě kmotra. Někdy byl však výsledkem módní vlny a mnohdy projevem loajality k vládnoucímu panovníkovi a habsburskému rodu (= Marie, Terezie, Josef, Leopold, František a jejich kombinace).

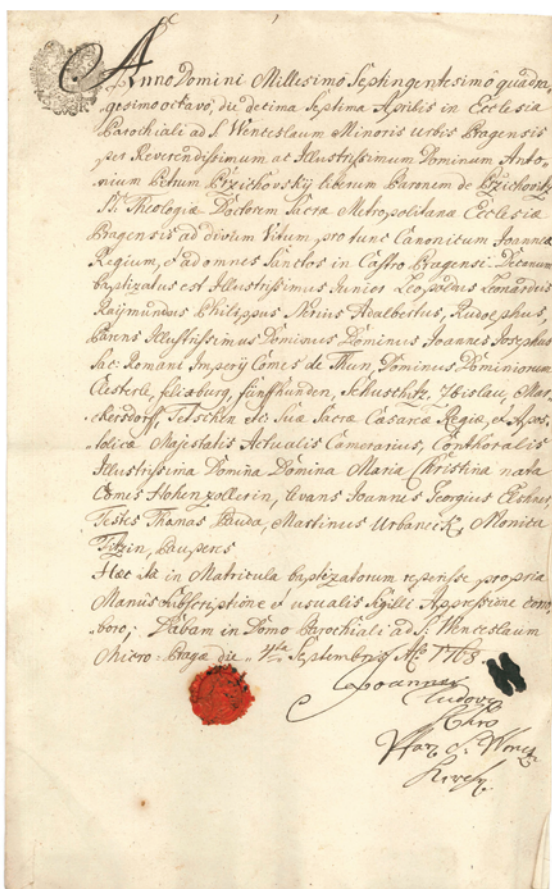
Od 16. století se v šlechtických rodinách začala objevovat víceslovná křestní jména. Ve století následujícím tento zvyk převzali i měšťané a později poddaní. Na rozdíl od nich se však šlechta zpravidla nespokojila s dvěma či čtyřmi jmény. Nezřídka jich bylo více než deset. Po tridentském koncilu byl totiž výběr v podstatě omezen na jména svatých. Čím více jmen tedy dítě dostalo, tím více patronů a ochrany mělo. Ve hře však stále zůstávala i jména rodová.

Starší z obou výše zmíněných Bubnů dostal při křtu pouze jméno Ferdinandus Antonius de Padua (Ferdinand Antonín Paduánský), mladší však rovnou sedm (Michael Maria Hermann Ottokar Emil Valentin Ferdinand). Staršímu z výše zmíněných Kinských byla při křtu dána pouze tři jména (Oktavián Josef Jan), mladšímu zase

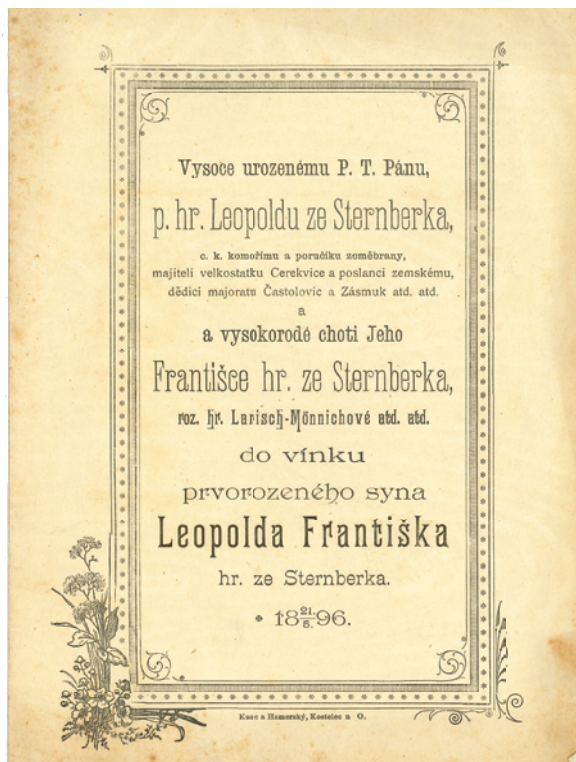
devět (Zdenko Radslav Heniko Dlask Smyl Jan Václav Ferdinand Rudolf). Srovnání se jmény kmotřů a předků naznačuje, že varianta pořadí jmen po dědovi, kmotrovi a otci měla řadu alternativních možností.

Narození dítěte, a zvláště dědice bylo v rodinách šlechty veřejnou událostí. Zprávy o narození prvorozeného syna se v pozdější době nechávaly zveřejnit v tisku.

(ms, mv)

Křestní list Leopolda Leonarda Thuna (1748–1826), syna Jana Josefa braběte Thuna a Marie Kristiny, rozené braběnky Hohenzollern, pozdějšího pasovského biskupa. Opis z roku 1768. (RA Thunů, Choltice, inv. č. 357)

Blahopřání Leopoldovi braběti ze Sternberka a jeho manželce Františce, rozené braběnce Larisch-Mönnichové, k narození prvorozeného syna Leopolda Františka (* 21. května 1896). (RA Thunů, Choltice, inv. č. 2368)

N. E. 1305
Markgrafschaft Mähren.
Bezirkshauptmannschaft: Brünn.

Geburts- und Taufschein.

Diözese: Brünn.
Dekanat: Brünn.
Pfarre: St. Thomas in Brünn.

Was dem dießfarrlichen Geburts- und Taufregister Tom. VII. pag. 112 wird hiermit amtlich bezeugt, daß im Jahre d. G.:
Eintaufend acht Hundert neun und sechzig (1869) am 6. Mai hier in Brünn, Aaraberg
Haus-Nr. 1 geboren und am 11. März vom hochw. Herrn Joseph Daxböck, Pfarrer in Telč nach eömiß-katholischen Ritus getauft worden sei:

Name des Täuflings	Religion	Ortlich, unehelich Sohn oder Tochter	Vater: Zust- und Familien-Namen, Stand, Wohnort und Religion, dann beider Eltern Zust- und Familien-Namen, Stand und Wohnort, und der Mutter Zust- und Familien-Namen	Mutter: Zustname, Religion (ob verheiratet, ledig oder Witwe), dann beider Eltern Zust- und Familien-Namen, Stand und Wohnort, und der Mutter Zust- und Familien-Namen	Der Vater Name u. Stand	Geburtsort
Hermann Maximilian Michael Oskar Emil Ferdinand	röm.- kath.	unehelich	Joseph Oskar Bubna-Litic, Lebendiger Sohn von Doudleby Telč und Blat, röm.-kath. Pfarrer in Bubna-Litic, k. k. Kreis- arzt in Brünn, und der Hochw. Frau Marie Kreimel.	Emilie, verheiratet, ledig oder Witwe, Tochter des Michael Forstner von Forstsch, k. k. Kreis- arzt in Brünn, und der Hochw. Frau Marie Kreimel.	Michael Baron Forstsch, k. k. Kreis- arzt in Brünn, und der Hochw. Frau Marie Kreimel.	Maria Zelaznický mit Berg in Böhmen, geb. Kreimel.

Urkund dessen ist des Gezeichneten eigenhändige Namensunterschrift und das beigedruckte Amtssiegel.
Gegeben zu St. Thomas in Brünn, am 1. März 1922.

Ant. Kauscher, Pfarrer.

Křestní list Hermána braběte z Bubna a Litic (* 6. května 1869). Opis z roku 1922.
(RA Bubná z Litic, Doudleby nad Orlicí, inv. č. 7)

Republika Československá.
Politický okres: Rychnov n. L.
Soudní okres: Kostelec n. O.
Místo narození: Doudleby n. O.
Číslo domu:

Diecéze královohradecká.
Křestní matřice: Cts. X. str. 479
N. E.

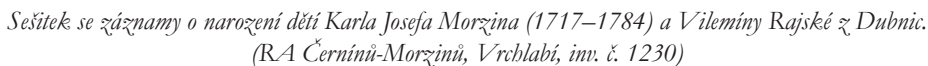
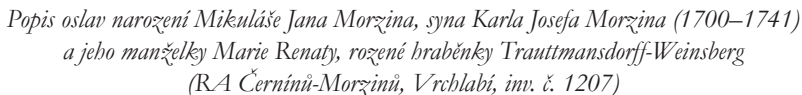
Rodný a křestní list.

Čís. ex. 5

Den	narození	22. srpna 1864 t. j. osmáctáctédesát čtyři
sv. křtu		27. srpna 1864
Jméno dítěte		Michael, Marie, Hermán, Otto, Emil,
Náboženství		křesťanské
Pohlaví		mužské
OTEC		P. T. Otokar Hrabě Bubna a Litice, majitel statku Doudleby a Jelení, manšelský syn zem- lého P. T. Pána Ferdinanda Hraběte Bubna a Litice, c. k. komořního a křesťanského hejtmana v Hol- mouci a jeho manželky, Amalie, rozené Kreimel z Holomouci na Moravě.
MATKA		Emilie, P. T. manšelská dcera P. T. Pána Michala, svobodného Pána z Forstsch, c. k. komořního a c. k. rady při c. k. místodržitelství v Brně a jeho manželky, P. T. Emilie, rozené hraběnký Vetter z Lilie / von der Lilie /.
Koň		P. František Dařilák, biskup, státník a farář v Jelení.
Kmotr a svědek		Michael Baron Forstsch, c. k. komořní a místodržitelství v Brně, jeho manželka Emilie, Baronin Forstsch, geborene Gräfin Vetter von der Lilie.
Porodní asistentka		
Poznámka		
Dáno z	dišanského farního	Kostelec n. O. dne 6. března 1934.

Ant. Kauscher, Pfarrer.

Křestní list Michaela hraběte z Bubna a Litic (* 22. srpna 1864). Opis z roku 1934.
(RA Bubná z Litic, Doudleby nad Orlicí, inv. č. 2)

DĚTSTVÍ

Bezprostředně po narození byly děti předávány do péče pomocnému personálu. První kontakty navazovaly kojné. Ty najímala rodina i v případě, že matka dítě sama kojila, což bylo ve druhé polovině 19. století stále častějším jevem. Současně s kojnými přebíraly péči chůvy (pečovatelky, tzv. slečny k dětem), které se často po celá desetiletí staraly o několik generací dětí jedné šlechtické rodiny. Se svými chráněnci pobývaly prakticky celý den.

Období biedermaieru s sebou přineslo výrazné změny ve vzájemných vztazích mezi rodiči a dětmi. Znatelný odstup, který byl v rodinách šlechty patrný ještě v 18. století, se v první polovině století následujícího vytratil. Matka již neopouštěla děti záhy po porodu, aby se mohla co nejrychleji ujmout svých povinností ve společnosti či u dvora, a jejich výchova už nebyla výlučně přenechávána personálu. Rodiče ji řídili a kontrolovali.

Všechny děti byly v zásadě oblékány stejně v závislosti na věku. Každé dítě do jednoho roku mělo chovací šatičky, které často až dvojnásobně přesahovaly jeho délku. Odrostlejšími dětem obou pohlaví, které již chodily, se přes košili navlékaly zástěrky a sukýnky. Teprve později se oblečení chlapců a děvčátek začalo lišit. Chlapci si ke košili oblékali krátké kalhoty, děvčata nosila bavlněné šaty po kolena a zástěrky s náprsenkou a kanýrem. Ve všedních dnech barvy tmavé, o nedělích a svátcích světlé. S příchodem puberty dostávaly dívky dlouhé šaty. Podobně se prodloužily chlapecké kalhoty. Univerzální módou byly modrobílé či tmavě modré námořnické oblečky a obleky.

Přes veškerou lásku rodičů i prarodičů děti nebyly ústředním bodem rodinného života. Na mnoha událostech se mohly podílet až v době, kdy byly dostatečně staré, aby se účastnily společenských aktivit, aniž by způsobily potíže. Místo u velkého rodinného stolu mohly zaujmout teprve tehdy, kdy už ovládaly základy stolování. Ve většině případů se však obědy i večere v nejužším rodinném kruhu odbývaly bez dětí, které jedly v jiné místnosti společně s vychovateli či vychovatelkami.

Vybočením z jinak přísného režimu bývaly pobyty na letních rodinných sídlech. Čas her bez společenských omezení, se svobodou, jakou jinde neměly.

Ve Slatiňanech sloužila v parku ke brání a hospodaření malých Auerspergů skupina malebných roubených domů, tzv. dětské hospodářství, kde na malých políčkách děti pěstovaly zeleninu a staraly se o drobné domácí zvířectvo. Vjápěstky poté prodávaly svému otci za cenu, jakou by dostaly na trhu. Cílem této promyšlené výchovné zaměřené hry bylo poznání hodnoty peněz a především lidské práce, jež stála za jídlem, které bylo denně v zámecké jídelně na talíři. Oblíbeným místem her byl i Kočí brádek, miniaturní napodobenina gotického bradu na křemencové skalce, kterou nechala pro své děti vybudovat Vilemína kněžna z Auerspergu, rozená Kinská, nedaleko zámeckého parku.

(ms, mv)

*Dětské hospodářství ve Slatínanech (fotografie vložena v památníku).
(RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany, inv. č. 333)*

*Princ Franz (1903–1918) a Marie Elisabeth princezna Croj (1905–1971) na oslu na zámku Bon Repos v roce 1907.
(RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany, inv. č. 587)*

*Malý brabě Bubna z Litic s houpacím koníkem.
(RA Bubnů z Litic, Doudleby nad Orlicí, inv. č. 1027)*

Dětské představení Shakespearovy hry Zkrocení zlé ženy, 1908. (RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany, inv. č. 613)

*Marie Elisabeth princezna Croj (1905–1971) na zámku Bon Repos.
(RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany, inv. č. 587)*

Christiana princezna Croj, rozená z Auerspergu (1887–1945), s dcerou Marií Gabrielou (1908–1985) v kočárku. (RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany, inv. č. 614)

Franz princ Croj (1903–1918) na nádvoří hřebčína ve Slatiňanech. (RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany, inv. č. 590)

Franz princ Croj (1903–1918) a Marie Elisabeth princezna Croj (1905–1971) v kočáře na nádvoří hřebčína ve Slatiňanech s dědečkem Františkem Josefem knížetem Auerspergem. (RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany, inv. č. 590)

Franz princ Croj (1903–1918) s chůvou, 1904. (RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany, inv. č. 582)

Joseph Karl (1906–1985) a Maria Anna Trauttmansdorff-Weinsberg (1908–1986), vnuk a vnučka Františka Josefa knížete Auersperga, s kojnou a chůvou, 1908. (RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany, inv. č. 600)

Ferdinand Wilczek v kočárku s chůvou v roce 1894. (RA Kinských, Chlumec nad Cidlinou, bez ozn.)

Dětské zpěvníky. (RA Bubnů z Litic, Doudleby nad Orlicí, inv. č. 37)

Vánoční dopis Evženie Klotildy Kinské (= Genilde), narozené 1. listopadu 1925, z chlumecké (hraběcí) linie, bez data [1934–].

(RA Kinských, Chlumeck nad Cidlinou, bez ozn.)

Evženie si Ježíškovi napsala o psací podložku, nůž, knihu, brusle, sešit na kreslení, cestovní brašnu, látkový pytlík, když má rytmu, a dvě gramodesky («Kde se pivo vaří», «Pytlák»). Za to slíbila, že se bude pořad zlepšovat.

O rok starší Václav Norbert si přál gramofon, gramodesku s pochodem »Lví silou«, manžetové knoflíky, dvě kravaty, knihu Karla Maye »V Údolí smrti«, podložku na psaní se známkou, kalamár, brusle a dopisní papír. O dva roky mladší Radslav Jiří polní láhev, dětský revolver a výběr z přání starších sourozenců: kravatu, knihu od Karla Maye, manžetové knoflíky, gramodesku, brusle a sešit na kreslení.

VÝCHOVA A VZDĚLÁNÍ

S výchovou šlechtických dětí se začínalo ve věku tří až šesti let. Dívky převzala od chůvy guvernánka (někdy též zvaná *bonne*) z řad neprovdaných starších dívek z lepších kruhů s náležitým vzděláním. O chlapce se staral vychovatel, často studující či čerstvý absolvent vysoké školy. Výuka byla plně v kompetenci vychovatelů jednotlivých dětí, případně privátních učitelů specializovaných na jednotlivé předměty. Výuku cizích jazyků zajišťovali rodilí mluvčí, zvláště francouzské a anglické vychovatelky. V rodinách se zpravidla mluvilo francouzsky či německy, angličtina byla jazykem sportu. Znalost dalších jazyků závisela na vlivu okolí, rodinné tradici či původu matky.

Když Jiří Stanislav Guth-Jarkovský, pozdější spoluautor olympijské charty a ceremoniář prezidenta Masaryka, nastoupil počátkem září 1883 v rodině Viléma knížete Schaumburg-Lippe v Náchodě jako vychovatel mladých princů, bylo jedním z přání jeho zaměstnavatele, aby se jeho synové učili také česky. Na stejné přání otce vzpomínal po letech i chlumecký Zdenko Radslav hrabě Kinský, jehož prvním jazykem se díky blízkému kontaktu se starými služebníky, kteří přišli s jeho matkou do Čech z Uher, stala maďarština.

Vedle jazyků se vyučovalo čtení, psaní a počítání, později aritmetika, geometrie, literatura a hudební výchova. Ze starého barokního modelu vzdělání zůstala gramatická cvičení z latinského jazyka, četba a překlady latinských klasiků. Nezastupitelné místo měla výuka náboženství v duchu příslušné konfese. Důraz byl kladen rovněž na výuku dějepisu, z přírodovědných předmětů se vyučovala zoologie a zeměpis.

Princ Vilém z rodu Schaumburg-Lippe (1834–1906) psal kromě toho pravidelně v mateřské němčině stále složitější samostatné slobové práce (vypravování, popisy dle pozorování až po záznam průběhu cesty s rodiči z Německa přes Krkonoše do Náchoda a Ratibořic). Jako druhorozený syn byl připravován k vojenské kariéře. Pomoci mu mělo kreslení plánů, opevnění, péče o tělesnou zdatnost a výuka vojenské taktiky.

Podle dochovaného rozvrhu Kinských z roku 1904 začínala výuka každý den v půl deváté ráno a poslední hodina v šest večer. Pracovní týden byl šestidenní a začínalo se střídavě angličtinou nebo francouzštinou, následovalo kreslení nebo hra na klavír, náboženství, tématická výuka o evropských zemích, pak povinná procházka a po obědě výuka němčiny, hra na klavír, gymnastika, tanec a opět tématická výuka.

Dívky měly speciální výuku ženských prací a vedení domácnosti. Příprava probíhala podle potřeby odděleně v závislosti na věku. Podle plánu výchovy sirotků Leopolda Josefa hraběte Kinského z roku 1834 pobývaly dvacetiletá Kristína s devatenáctiletou Annou v Chlumci u matky a absolvovaly výuku hudby, ženských prací a vedení domácnosti. Devatenáctiletý Jan Křitel sloužil jako kadet u pěšího pluku svého strýce polního podmaršálka Antonína Josefa hraběte Kinského v Itálii. Dvanáctiletá Terezie a osmiletá Barbora pobývaly s anglickou vychovatelkou v Praze a měly výuku náboženství, psaní, čtení, počítání a francouzského jazyka, hudební nauky, tance a ženských prací. Nejmladší

František Salesián, šest a půl roku starý, pobýval s matkou a staršími sestrami v Chlumci a učil se náboženství, čtení, psaní, počítání a francouzskému jazyku.

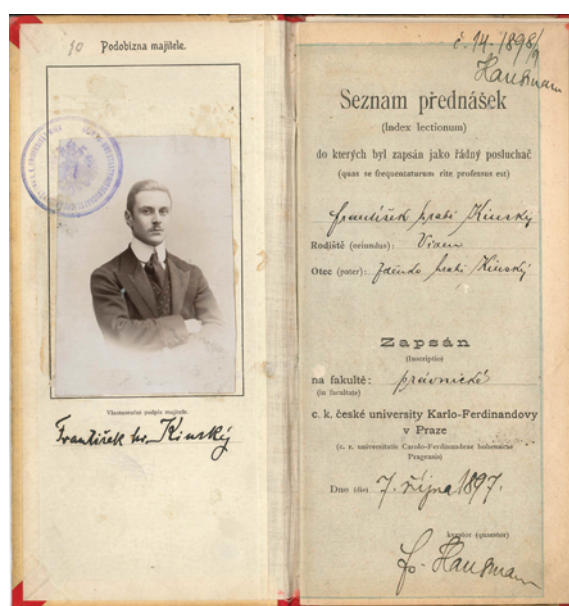
Důležitou součástí výchovy byly také studijní cesty po evropských zemích, analogie někdejších kavalírských cest z 16. a 17. století, jimiž tradičně končil proces vzdělávání mladého šlechtice. V 19. století se stala cílem především Anglie.

Postupem času začaly děti ze šlechtických rodin navštěvovat veřejné školy, byť zpočátku jen jako privatisté, kteří nedocházeli na výuku a skládali pouze předepsané zkoušky. Maturita byla pak, jako dnes, vstupenkou na vysokou školu. Tradičním se stalo zvláště studium práv.

(ms, mv)

Princové František Josef a Engelbert Auerspergové se svým vychovatelem dr. Franzem Prockschem okolo roku 1865. (RA Auerspergů, Zleby a Slatiňany, inv. č. 562)

Seznam přednášek (= Index lectionum) Františka Xavera braběte Kinského z Vchynic a Tetova, studenta právnických fakult Karlo-Ferdinandovy university v Praze a university ve Vídni, s fotografií a podpisem majitele z let 1897–1903. (RA Kinských, Chlumec nad Cidlinou, bez ozn.)

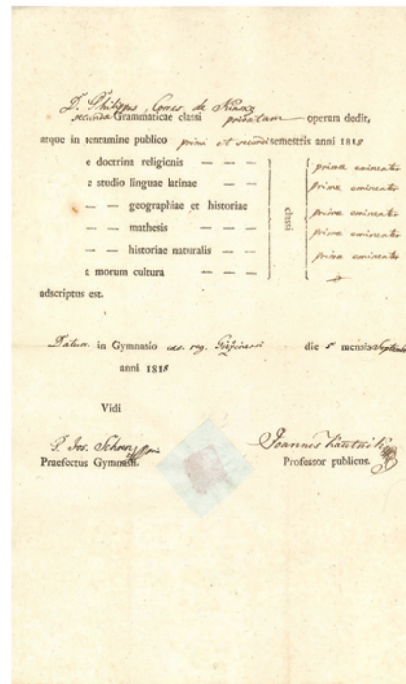
Lancy, le 16. 1886.

EMPLOI DU TEMPS.
Le prince Albrecht et Maximilien de Schaumburg-Lippe.

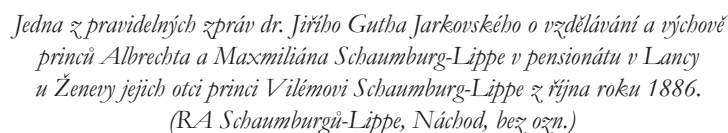
Heures.	Lundi.	Mardi.	Mercredi.	Jeudi.	Vendredi.	Samedi.
7-8	Albrecht	Albrecht	Albrecht	Albrecht	Albrecht	Albrecht
8-9	Albrecht	Albrecht	Albrecht	Albrecht	Albrecht	Albrecht
9-10	Albrecht	Albrecht	Albrecht	Albrecht	Albrecht	Albrecht
10-11	Albrecht	Albrecht	Albrecht	Albrecht	Albrecht	Albrecht
11-12	Albrecht	Albrecht	Albrecht	Albrecht	Albrecht	Albrecht
12-1	Albrecht	Albrecht	Albrecht	Albrecht	Albrecht	Albrecht
1-2	Albrecht	Albrecht	Albrecht	Albrecht	Albrecht	Albrecht
2-3	Albrecht	Albrecht	Albrecht	Albrecht	Albrecht	Albrecht
3-4	Albrecht	Albrecht	Albrecht	Albrecht	Albrecht	Albrecht
4-5	Albrecht	Albrecht	Albrecht	Albrecht	Albrecht	Albrecht
5-6	Albrecht	Albrecht	Albrecht	Albrecht	Albrecht	Albrecht
6-7	Albrecht	Albrecht	Albrecht	Albrecht	Albrecht	Albrecht
7-8	Albrecht	Albrecht	Albrecht	Albrecht	Albrecht	Albrecht

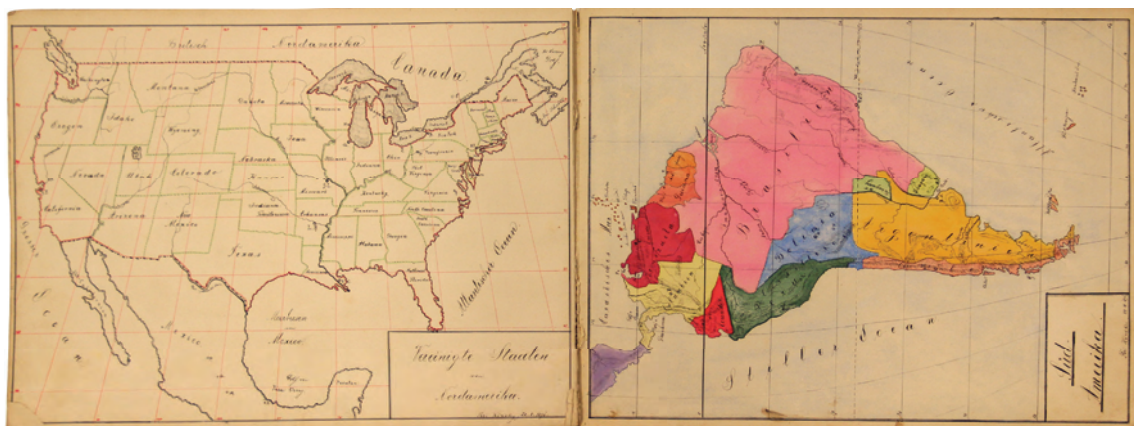
* Est également vu en des lieux publics, notamment, en des lieux où se trouvent des "généralistes".

Rozvrh hodin princů Albrechta a Maxmiliána Schaumburg-Lippe v ústavu Dr. Haccia v Lancy u Ženery z roku 1886. (RA Schaumburgů-Lippe, Náchod, bez ozn.)

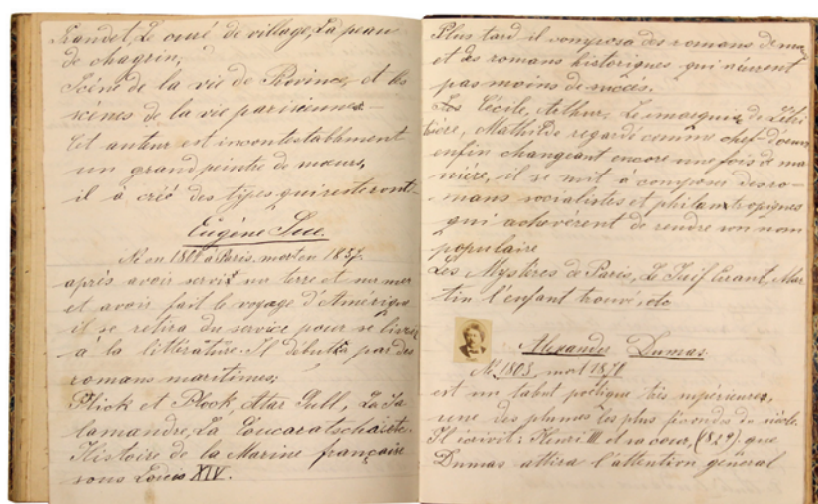

*Vysvědčení Filipa Emanuela braběte Kinského
z Vchynic a Tetova z gymnázia
v Jičíně z 5. září 1818.
(RA Kinských, Chlumec nad Cidlinou, bez ozn.)*

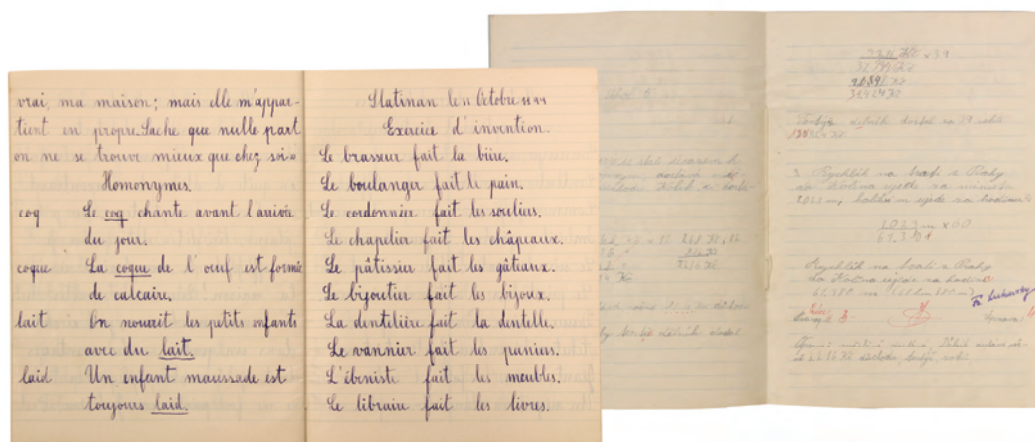

Zeměpisný skicár Františka Xavera hraběte Kinského z Vchynic a Tetova z let 1889–1891.
(RA Kinských, Chlumeck nad Cidlinou, bez ozn.)

Poznámky Zdenky Marie Amálie hraběnky z Bubna a Litic z výuky literatury a dramatu z let 1879–1880.
(RA Bubnů z Litic, Doudleby nad Orlicí, inv. č. 105)

Školní sešit francouzského jazyka Charlotty princezny z Auerspergu z roku 1894. (RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany, inv. č. 458)

Sešit početních úkolů žáka IV. třídy Adama Víta z Bubna a Litic z let 1936–1937. (RA Bubnů z Litic, Doudleby nad Orlicí, inv. č. 106)

SŇATEK

Výběr životních partnerů se v prostředí české historické šlechty po staletí řídil zásadou rovnorodosti. Sňatek snoubenců ze stejné společenské vrstvy měl vedle očekávaného pokračování příslušného rodu po meči zajistit zachování sociálního statusu manželů a patřičnou úroveň jejich životního stylu. Pro prvorozené čekatele fideikomisu (= nástupce svěřenectví) byla rovnorodost manželů dokonce podmínkou převzetí majetku. Nevhodný sňatek mohl v extrémních případech naopak vést k jeho ztrátě spojené se ztrátou jména i erbu, tedy k faktickému vyloučení z rodu.

Zákazy takových sňatků spojené se sankcemi (a tudíž povinnost manželského svazku se ženou pocházející z panského či aspoň starobylého rytířského rodu) jsou doloženy u Lobkoviců (1611) a Kolovratů (1629). Rovnorodý sňatek byl vyžadován rovněž u Šliků v severovýchodních Čechách (1672) a spolu s primogeniturou měl zásadní vliv na pořadí čekatelů v nástupnickém řádu knížecí linie Kinských (1746).

Mesaliance (= nerovné, morganatické sňatky) byly v 17. a 18. století zcela ojedinělé. Během následujícího století jejich počet následkem liberalizace a silícího ekonomického tlaku vzrostl, ke skutečné erozi tradice rovnorodosti však došlo až po roce 1945.

Morganatické sňatky byly v 19. století většinou záležitostí neprvorozených synů. Postavení ženy záviselo na postavení manžela, muži se proto mohli oženit s níže postavenou ženou, aniž by tím jejich postavení nějak utrpělo. Urozená společnost svou nepřítelnicí vždy trestala manželku. Podle zásady »muž šlechtí ženu a nikoli naopak« ztratila příslušnice nižší šlechty po sňatku s nešlechticem dokonce trvale svůj stav.

V polovině 19. století byla podle veřejného mínění horní hranice pro vdavky třicet let, hranice staromládenectví čtyřicet. Dolní hranici u dívek symbolizovalo uvedení do společnosti v šestnácti letech na císařském dvorním plese ve Vídni, u mužů ji představovalo dosažení plnoletosti ve věku 24 let.

Věk nevěst se z původně převládajících 15-20 let na přelomu 15. a 16. století postupně zvýšil na průměrných 23-24 let ve druhé polovině 19. století a počátkem století následujícího. Věk ženichů analogicky z 21-25 let na průměr 29-30 let.

Při výběru partnera hráli původně hlavní roli zpravidla rodiče. Vzájemná náklonnost snoubenců nebyla zpočátku podmínkou.

»Když Bůh sešle nápadníka, který se rodičům zamlouvá, je nutno se za něj provdat – pokud v nás nevzbuzuje odpor!«, definovala Marie Gabriela princezna z Lobkovic pozici poslušné dcery před sňatkem s Vincentem princem Auerspergem v roce 1811. Její výběr ze tří nápadníků nerozhodla láska, ale větší sympatie. Situace ve šlechtických rodinách při výběrech partnerů se změnila teprve na sklonku 19. století se změnou duchovního klimatu a nástupem mladé generace hájící princip romantické lásky.

Šlechtická manželství obvykle zachovávala tradiční model dvou oddělených domácností. Základem byla satební smlouva, jež do detailů potvrdila vzájemné finanční závazky – výši nevěstina věna (zpravidla s nárokem na jeho vrácení v případě ovdovění), recipročního obvěnění ve stejné či o třetinu vyšší hodnotě ze strany manžela, později pravidelného ročního či měsíčního výživného (*Spenadlgeld*), popřípadě jednorázové sumy vyplacené hned po svatbě a tzv. jitřního daru ve zlatých mincích či špercích po satební noci. Pro případ ovdovění v ní bylo zakotveno právo vdovy na byt a vdovskou podporu za podmínky, že se neprovdá.

Podle dobových fotografií bylo častým zvykem, že se muži ženili ve vojenských uniformách. Nevlastní syn chlumeckého Zdenka Radslava (braběte) Kinského Karel František (kníže) Schwarzenberg se v červnu 1934 ženil v uniformě důstojníka československé armády. Jeho mladší bratr František Bedřich vstoupil do manželství až v době německé okupace v květnu 1944, byl proto nucen nabrzdít vojenskou uniformu řádovým oděvem maltézských rytířů.

(ms, mv)

Svatební fotografie PhDr. Karla Františka (knížete) Schwarzenberga s nevěstou Antonii Leontinou princeznou Fürstenberg, příbuznými a hosty dne 30. června 1934.

(RA Kinských, Chlumeck nad Cidlinou, bez ozn.)

= 2. zleva Jan Nepomuk Maxmilián [= Jenda] (brabě) Dobřenský z Dobřenic (ve vojenské uniformě), po pravici nevěsty Radslav Jiří (brabě) Kinský z Vchynic a Tetova (s rukou v bok), 6. zprava mladší bratr ženicha František Bedřich (princ) Schwarzenberg (ve vojenské uniformě) a dále doleva Irma Maxmiliána braběnka Khevenhüller-Metsch? a Evženie Klotilda [= Génilde] (braběnka) Kinská z Vchynic a Tetova (v bílém s bílým věnečkem na tmavých rozpuštěných vlasech).

JUDr. František Bedřich (princ) Schwarzenberg (1913–1992) ve slavnostní uniformě řádu maltézských rytířů při polibku s manželkou Amálií Františkovou Marií, rozenou princeznou Lobkovicovou, v bílém úboru nevěsty v den jejich sňatku 23. května 1944. (RA Kinských, Chlumeck nad Cidlinou, bez ozn.)

*Svatební fotografie
Klemense prince Crojje a Christiany princezny
z Auerspergu z roku 1903.
(RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany, inv. č. 580)*

*Svatební fotografie
Karla hraběte Trauttmansdorff-Weinsberga
a Marie princezny z Auerspergu z roku 1905.
(RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany, inv. č. 598)*

*Stříbrná svatba Františka Josefa knížete Auersperga a Vilemíny z Auerspergu, rozené hraběnky Kinské,
ve Žlebech v roce 1903. (RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany, inv. č. 608)*

HRABĚ KINSKÝ ZE WCHYNIC
A TETOVA SE SVOJÍ CHOTÍ, OVDOVĚLOU
KNĚŽNOU ZE SCHWARZENBERGU, RO-
ZENOU HRABĚNKOU CLAM GALLASOVOU
OZNAMUJÍ TÍMTO NASTÁVAJÍCÍ SŘATEK SVÉ
DCERY GÉNILDY HRABĚNKY KINSKÉ
S FRANTIŠKEM HRABĚTEM DOBRZEN-
SKÝM Z DOBRZENIC, SYNEH ZENULÉHO
ANTONÍNA HRABĚTE DOBRZENSKEHO
Z DOBRZENIC A JEHO CHOTI MARY,
ROZENÉ HRABĚNKY Z WENCKHEIMU.

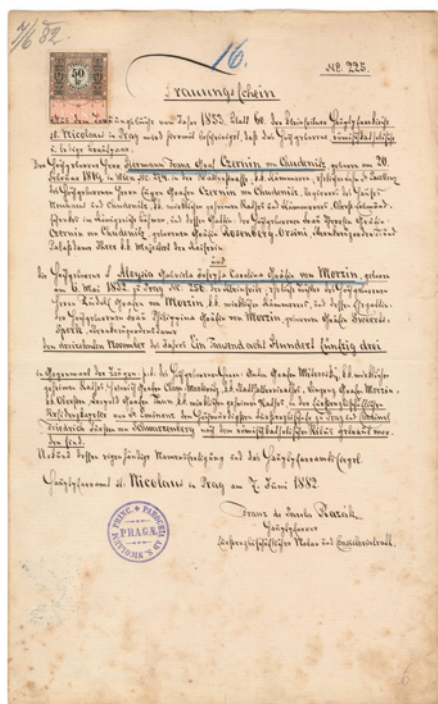
FRANTIŠEK HRABĚ DOBRZEN-
SKÝ Z DOBRZENIC, SYN ZENULÉHO
ANTONÍNA HRABĚTE DOBRZENSKEHO
Z DOBRZENIC A JEHO CHOTI MARY,
ROZENÉ HRABĚNKY Z WENCKHEIMU
OZNAMUJE TÍMTO SVŮJ NASTÁVAJÍCÍ SŘATEK
S GÉNILDOU HRABĚNKOU KINSKOU,
DCEROU HRABĚTE KINSKÉHO ZE WCHY-
NIC A TETOVA A JEHO CHOTI, OVDOVĚ-
LÉ KNĚŽNY ZE SCHWARZENBERGU, ROZ.
HRABĚNKY CLAM GALLASOVÉ.

SŘATEKU BUDE POŘEHNÁNO DNE 7. ZÁŘÍ 1942 V ZÁMEČKÉ KAPLI KARLOVY KORUNY
V CHLUMCI N. C.

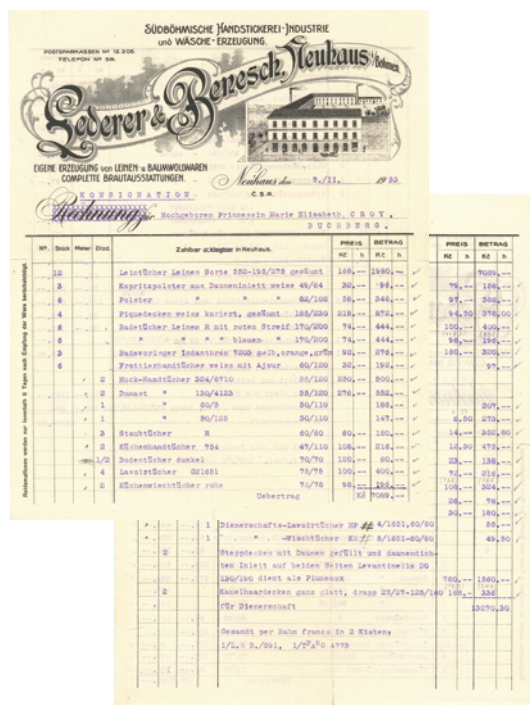
ZÁMEK CHLUMEC N. CEST., ČECHY.

ZÁMEK POTŠTERN N. ORL., ČECHY.

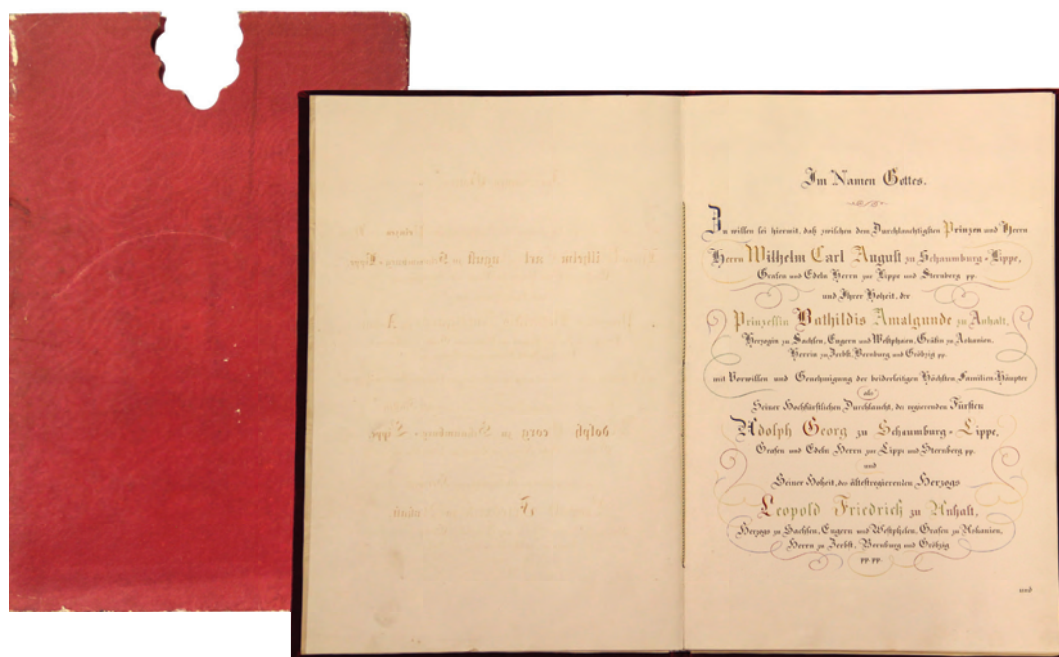
Svatební oznámení. Zdenko Radslav hrabě Kinský z Wchynic a Tetova a František hrabě Dobřenský z Dobřenic oznamují sňatek svých dětí, Génildy hraběnky Kinské (1925–) s Františkem hrabětem Dobřenským z Dobřenic (1915–1978). (RA Kinských, Chlumec nad Cidlinou, bez ozn.)

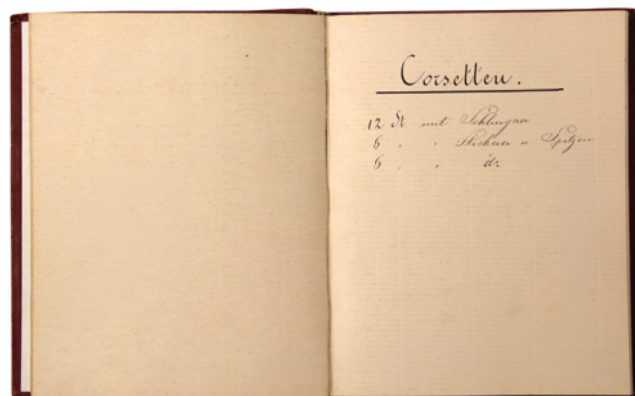
Oddací list Aloisie hraběnky Morzinové (1832–1907), jediné dědičky Rudolfa hraběte Morzina, a Heřmana hraběte Černína z Chudenic (1819–1892), jejichž sňatek v roce 1853 dal vzniknout novému rodovému jménu Černín-Morzin. Opis z roku 1882. (RA Černínů-Morzinů, Vrchlabí, inv. č. 1672)

Nákup výbavy pro Marii Elisabeth princeznu Croj (1905–1971), vnučku Františka Josefa knížete Auersperga, která si 20. dubna 1933 v Buchbergu vzala za manžela Eugena hraběte Valdštejn-Vartemberka (1905–1967). (RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany, inv. č. 185)

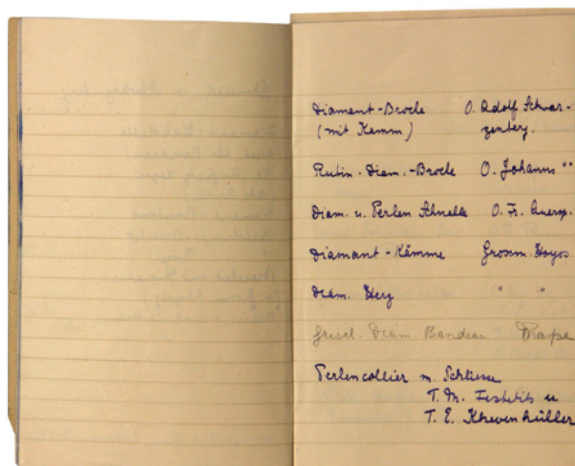

*Svatební smlouva mezi Vilémem princem Schaumburg-Lippe a Bathildis Amalgunde princeznou von Anhalt-Dessau, dojednaná a uzavřená s předchozím vědomím a souhlasem blav obou rodů – Adolfa Jiřího knížete Schaumburg-Lippe a Leopolda Friedricha vévody von Anhalt – a se svolením rodičů obou snoubenců Idy orlovské kněžny Schaumburg-Lippe a Fridricha prince von Anhalt-Dessau a Marie princezny von Anhalt-Dessau, 30. května 1862.
(RA Schaumburg-Lippe, Náchod, bez ozn.)*

*Soupis výbavy Vilemíny kněžny z Auerspergu, rozené hraběnky Kinské, [1877].
(RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany, inv. č. 354)*

*Soupis svatebních darů Eleonory hraběnky Clam-Gallas (pozdější hraběnky Kinské) při jejím prvním sňatku s Karlem Bedřichem princem Schwarzenbergem, se jmény (případně zkratkami či domácími variantami jmen) dárců, 1910.
(RA Kinských, Chlumec nad Cidlinou, bez ozn.)*

KARIÉRA

Prvorození synové byli zpravidla předurčeni ke správě rodinného majetku. Od 17. století byla stabilita majetkové držby u většiny rodů v Čechách postupně zajištěna zřízením tzv. rodinného fideikomisu. Rozhodnutím jeho zakladatele tak majetek přecházel pouze na předem určené členy rodiny a na rozdíl od alodu nesměl být zcizen. Jeho držitelé přebírali správu po smrti svých předchůdců, v případě nezletilosti po dosažení plnoletosti.

Zřízení fideikomisu (= rodinného svěřenectví) bylo podmíněno souhlasem panovníka. Jeho smyslem bylo zabránit rozdrobení statků následkem rozrodu. V českých zemích je poprvé doloženo u Liechtensteinů (1623). Držitelem fideikomisu se zpravidla stával nejstarší z dědiců v přímé linii (odtud označení majorát). Jiné varianty (minorát, seniorát, juniorát) byly spíše výjimkou. Součástí fideikomisu Kinských (1706) byly vedle chlumeckého panství domy ve Vídni a Praze, chlumecký hřebčín, dvě knihovny a stříbrný servis.

Údělem mladších synů byla služba císaři a Bohu. Nejčastěji ve vojenské uniformě, ale také v řadách kléru, ve státní správě či na poli diplomacie.

Většina mladých šlechticů, ať už se jejich životní dráhy později ubíraly jakýmkoli směrem, nastupovala po ukončení vzdělání zpravidla službu v armádě. Nejstarší synové po několika málo letech aktivní službu opouštěli, aby se mohli věnovat správě panství. Vojáky nicméně zůstávali a v případě potřeby byli znovu povoláváni do služby.

František Josef kníže Auersperg (1856–1938) se po začátku Velké války v roce 1914 vrátil do aktivní služby ve věku padesáti osmi let. Michaelu Otakarovi hraběti z Bubna a Litic (1864–1949) bylo padesát. Do armády vstoupil poprvé, když měl dvacet, a propuštěn z branné moci byl až v roce 1947, kdy mu bylo třiaosmdesát.

Pro jiné se vojenská kariéra stala náplní života.

Ferdinand Antonín hrabě z Bubna a Litic (1768–1825) vstoupil do armády v září 1784 v necelých šestnácti letech. V osmadvaceti byl velitelem eskadrony, ve dvaatřiceti plukovníkem a v šestatřiceti generálem. Ve čtyřiceti letech ho císař jmenoval polním podmaršálkem. V napoleonských válkách bojovali i čtyři sourozenci z rodu Kinských, známí jako »čtyři generálové«.

Jedním ze základních předpokladů mocenského a společenského vzestupu rodu byla kariéra u dvora a v zemské správě.

V letech 1670–1750 zastávali úřad nejvyššího kancléře Království českého čtyři příslušníci rodu Kinských. Drželi ho plných dvaadvacet let, většinou doživotně. Václav Norbert Oktavián hrabě Kinský (1642–1719) navíc působil šestnáct let ve funkcích nejvyššího sudího zemského a nejvyššího komorníka zemského. V další generaci jiní Kinskí zastávali úřad nejvyššího maršálka Království českého a nejvyššího lovčího.

Vedle toho jejich rodu dědičně náležel úřad hofmistra královského dvora v Království českém (paralelní dvorská funkce k zemskému úřadu nejvyššího hofmistra Království českého).

Důvodem kariérního vzestupu pak byly zásluhy všeho druhu.

Na zásluhy předků a bratrů se odvolával Štěpán Vilém brabě Kinský v roce 1746 v žádosti o udělení knížecí hodnosti, adresované císařovně Marii Terezii. Za »vzorný pořádek, který všude na svých statcích zaváděl, jsa hospodářsky vzdělaným a důvěrným«, byl v roce 1838 povýšen do šlechtického stavu Jan Nádborný z Borutína. Další zásluhy mu pomohly v letech 1865 a 1898 k povýšení do rytířského stavu a stavu svobodných pánů.

(ms, mv)

Diplom císaře Karla I., jímž byla Rudolfu Černínovi-Morzinovi udělena hodnost tajného rady, 6. duben 1918. (RA Černínů-Morzinů, Vrchlabí, inv. č. 1706)

František Josef I. jmenuje Leopolda braběte ze Sternberka komořím.
(RA Sternberků, Častolovice, inv. č. 7)
datace: 1890-01-14, místo vydání: Vídeň
rozměry: 490x365 mm, typ dochování: originál,
jazyk: němčina, psací látka: papír,
poznámka: přitisknutá pečeť pod papírovým krytem

Patent císaře Františka I. o jmenování Petra Prokopa Morzina polním maršálem
(RA Černínů-Morzinů, Vrchlabí, inv. č. 1541)
datace: 1830-08-24, místo vydání: Schönbrunn
rozměry: 530x710 mm, typ dochování: tisk,
jazyk: němčina, psací látka: papír,
poznámka: přitisknutá pečeť s papírovým krytem

Albrecht, vévoda rakouský, a Kryštof, falckrabě rýnský, dosvědčují, že císařský kancléř Kašpar Šlik nechal veřejně po smrti císaře Zikmunda rozlámat a zrušit velká a malá pečetidla, jež mu byla od císaře svěřena.

(RA Šliků, inv. č. 104)

datace: 1437-12-11, místo vydání: Znojmo

rozměry: 370x227 mm, plika 58 mm, typ dochování: originál, jazyk: němčina, psací látka: pergamen, poznámka: přivěšeny dvě pečeti na pergamenových prouzcích, přiložen nepotvrzený opis ze 17. století, archivní kulturní památka č. 124, Literatura: Lünig, Reichsarchiv, Spic. sec., 2, 1187, Seyler, Abriss der Sphragistik, str. 51, Posse, Die Lehre von den Privaturkunden, str. 147, pozn. 3, Georgisch Regesta, č. 69, Lichnowsky, Geschichte des Hauses Habsburg, 5. díl, č. 3837

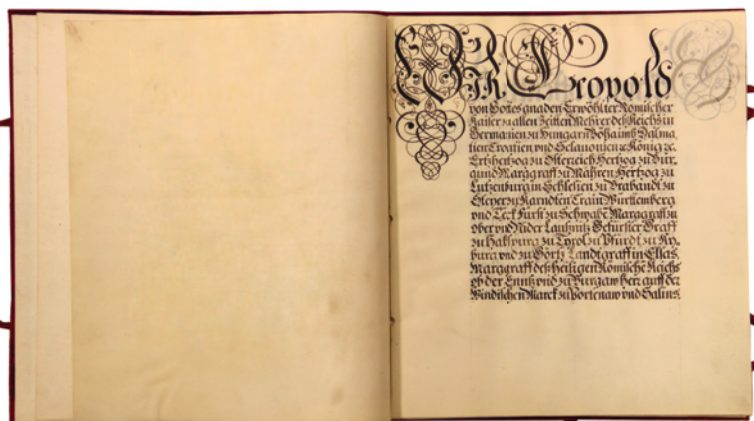
Císař Ferdinand III. uděluje plnou moc Jindřichu hraběti Šlikovi a generálporučíkovi hraběti z Gallasu k uzavření míru se Švédskem, Vídeň 8. července 1639.

(RA Šliků, inv. č. 118)

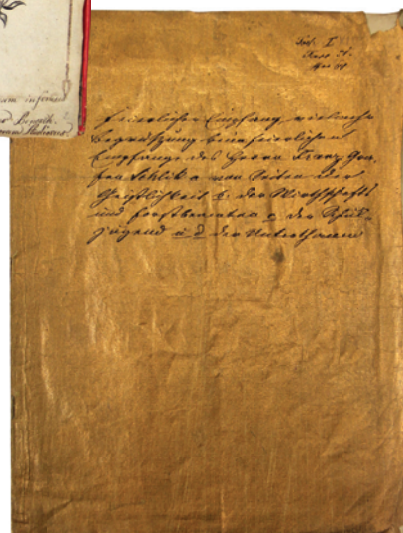
datace: 1639-07-08, místo vydání: Vídeň

rozměry: 675x407 mm, plika 130 mm, typ dochování: originál, jazyk: němčina, psací látka: pergamen, poznámka: přivěšená pečeť na žlutých hedvábných šnůrách v dřevěném pouzdře, archivní kulturní památka č. 123

Císař Leopold I. povoluje Františku Arnoštu Šlikovi zřídit na panství Staré Hradky, Kopidlno a Velíš fideikomis, majorát a primogenituru, 28. března 1661. (RA Šliků, inv. č. 527A)

Vzdání holdu při vjezdu Františka braběte Šlika (1789–1862) na jeho panství v roce 1807. (RA Šliků, inv. č. 269)

Kovový knoflík s oválem znaku Kinských pod braběcí korunkou v centru. (RA Kinských, Cblumec nad Cidlinou, bez ozn.)

Klíče císařského a královského komorníka náležející Václavu Šporkovi (1724–1804).

Zlatý klíč, který byl symbolem úřadu, šlechtic obdržel při jmenování do úřadu. Nosil jej na černé stuze na opasku nebo na kapse kalhot.

Symbolické mosazné klíče vyjadřující hodnost komorníka: na prsou habsburské orlice zkratky jmen panovníků Leopolda II. (L II) a Františka I. (F I), 180 mm. (RA Šporků, inv. č. 497)

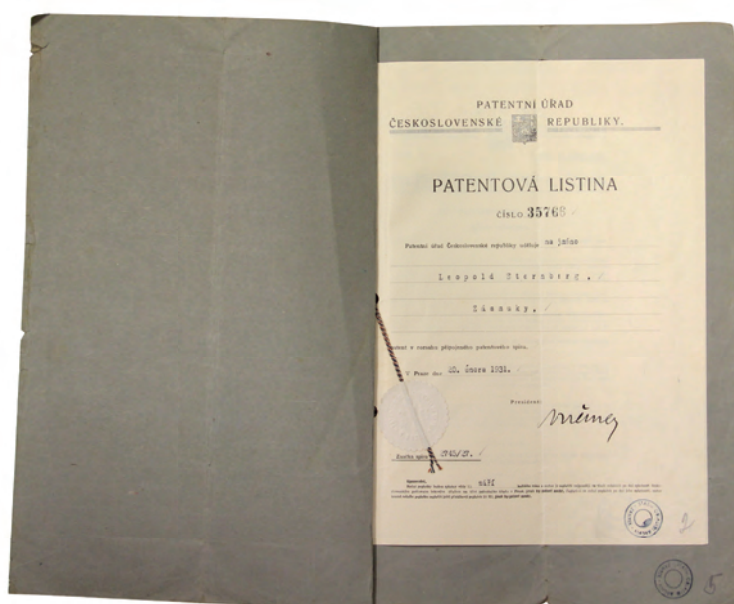
Vojenská legitimace Františka Josefa knížete Auersperga, rytmistra c. a k. armády prvního sborového velitelství v Krakově, 1914. (RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany, inv. č. 125)

Rakousko-uberská vojenská identifikační známka majora Františka Josefa knížete Auersperga, 1914/1916. (RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany, inv. č. 126)

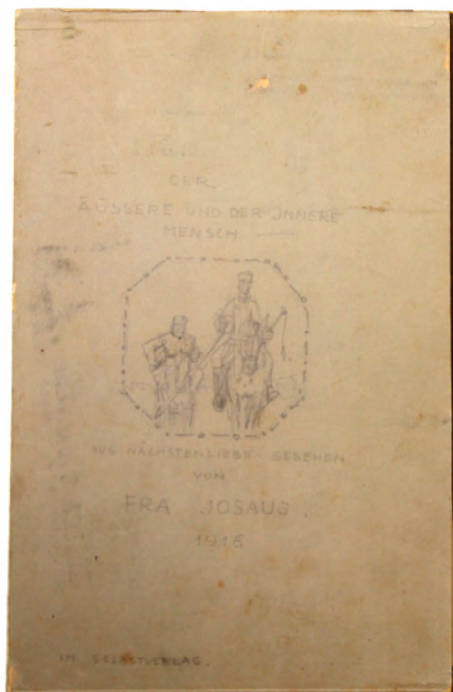

Vojenská známka (mosazná legitimační kapsle) Františka Xavera hraběte Kinského z Vchynic a Tetova, poručíka 9. husarského pluku, v ochranném koženém pouzdru, [1896]. (RA Kinských, Chlumec nad Cidlinou, bez ozn.)

Patentová listina obledně způsobu vaření piva vydaná na jméno Leopolda Sternberka (1865–1937).

Přiblíženo 9. května 1927,
chráněno od 15. září 1930,
udělení patentu č. 35 766
20. února 1931.
(RA Šternberků, Častolovice, inv. č. 208)

Karikatury vojenských důstojníků prvního sborového velitelství kreslené Františkem Josefem knížetem Auerspergem během jeho vojenské služby v první světové válce, 1916. (RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany, inv. č. 141)

Plukovník Ferdinand Demus-Moran, Wolkonyje (Volyn'), zima 1916. (RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany, inv. č. 141)

Generál Karl baron Kirchbach, Wolkonyje (Volyn'), zima 1916. (RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany, inv. č. 141)

Generál Karl baron Kirchbach a plukovník Ferdinand Demus-Moran, 1916. (RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany, inv. č. 141)

ŘÁDY

Členství v duchovních i dynastických rytířských řádech a jejich dámských analogiích je zosobněním výlučnosti a tradice. Jeho podmínkou byl a nadále zůstává šlechtický původ. Členové a nositelé těchto řádů jsou tedy v zásadě šlechtou v rámci šlechty.

Maltézský řád (*Ordo Melitensium*)¹

Původně charitativní bratrstvo působící od poloviny 11. století v Jeruzalémě v útulku (špitálu) u kostela P. Marie Latinské. Bulou *Christianae fidei religio* papeže Anastasia IV. z roku 1154 byl ukončen proces jeho transformace v církevní exemptní řád s řeholí sv. Augustina. Paralelní proces militarizace, dokončený v letech 1163–1171, který byl odrazem existenčního boje křižáckých států na Blízkém východě, ho proměnil po vzoru templářů v rytířský duchovní řád v čele s velmistrem. Vedle typického rozdělení jeho příslušníků na rytíře, klérus a laické sloužící bratry byl jeho charakteristickým znakem duální teritoriální model v podobě centra (= sídla velmistra) za mořem a evropského zázemí, rozděleného na jednotlivá převorství či velkoprevorství, později sdružená do sedmi (od roku 1462 osmi) tzv. jazyků (*langues*). Organizační struktura odpovídal v rovině řízení hierarchický protoparlamentní systém dualismu pravomoci velmistra, resp. (nejvyšších) řádových hodnostářů a generální či provinční kapituly jako nejvyššího kolektivního orgánu řádu příslušné úrovně.

Jeho členové bývají označováni podle jména řádového svěťce (johanité, Jobanniter), charakteristiky činnosti (špitálníci, Hospitaliers, Hospitallers), znaku (rytíři s bílým křížem) či lokality (rytíři rhodští, maltézští, v Čechách rytíři/křižovníci svatomáříští a strakonští).

Po dobytí Jeruzaléma (1187) a Akkonu (1291) muslimy bylo sídlo velmistra přeneseno nejprve na Kypr a poté na Rhodos (1310), kde řád poprvé zřídil vlastní stát. Po dvou staletích, dvanácti letech a šestiměsíční obraně ostrova před tureckou přesilou v roce 1522 byli jeho zbylí obránci nuceni hledat azyl na evropské pevnině. Zaslouhou císaře Karla V. získal řád v březnu 1530 ostrov Maltu. Existenci jeho druhého ostrovního řádového státu, proslaveného bezmála čtyřměsíční úspěšnou obranou před Turky v roce 1565, ukončila po dvou staletích a šedesáti osmi letech teprve kapitulace před Napoleonem Bonapartem v červnu 1798 a následná britská invaze o dva roky později. Od roku 1834 se stal oficiálním sídlem řádového centra Řím.

¹ Řád špitálu svatého Jana Křtitele Jeruzalémského (*Ordo [sacrae] domus hospitalis sancti Joannis Baptistae Hierosolimitani*), Řád maltézských rytířů, Suverénní rytířský špitální řád svatého Jana Jeruzalémského z Rhodu a Malty.

Z původních kontinentálních 25 středověkých velkopřevorství přežilo sekularizaci řádových statků v evropských zemích v rámci nejtěžší krize řádu jen velkopřevorství české.

Konsolidace řádu probíhala ve znamení návratu k charitativní špitální péči o nemocné, slabé a nemohoucí (provozu zdravotnických zařízení, sanitních vlaků, péči o oběti přírodních katastrof a válek, bezdomovce, emigranty, exulanty, opuštěné děti) a akcentu na tradici exkluzivního aristokratického společenství.

V současnosti je řád rozdělen do šesti velkopřevorství (Řím, Lombardie a Benátky, Neapol a Sicílie, Čechy, Rakousko, Anglie), tří podpřevorství (německého, irského, španělského) a 53 národních asociací na pěti kontinentech. Jeho členové se přísně hierarchicky dělí v závislosti na počtu vykonaných kanonických slibů a šlechtických předků či jejich absenci na profesní rytíře (podle práva s 16 předky) a kaplany, obedienční rytíře a dámy, justiční donáty, čestné a devoční rytíře a dámy, graciální a devoční (s maximálně 8 předky), magistrální (občanského původu vynikajícího společenského postavení), čestné a magistrální kaplany a devoční donáty. Řád je nadále subjektem mezinárodního práva a jeho dvě nemovitosti v Římě s právem exterritoriality o rozloze zhruba 2 000 m² tvoří nejmenší nezávislý stát na světě.

S vlastním znakem, vlajkou, poštovními známkami, ražbou mincí, diplomatickými styky s 83 státy světa, členstvím v mezinárodních zdravotnických a charitativních organizacích, zastoupením v UNESCO, Radě Evropy a statusem pozorovatele v OSN.

Řád zlatého rouna (*Ordre de la toison d'or*)

Řád byl založen 10. ledna 1430 v Bruggách burgundským vévodou Filipem Dobrým z vedlejší linie francouzského královského rodu Valois při příležitosti jeho sňatku s Isabelou Portugalskou jako laický dynastický řád v čele s vládnoucím panovníkem v roli velmistra. Měl sloužit k ochraně katolické víry, církve a neposkvrněné rytířské cti. Počet členů, původně omezený na 25 osob z řad burgundské a francouzské šlechty, se záhy zvýšil na 31 a v letech 1516 a 1519 na 41 a posléze 51 osob. Od roku 1440 se jeho členy stávali, zpočátku sporadicky, také panovníci jiných zemí.

V cestopisu Šaška z Meziboří o cestě Lva z Rožmitálu po západoevropských zemích v letech 1465–1467, který se později stal předlohou cestopisného románu pro mládež Aloise Jiráska »Z Čech až na konec světa«, je při líčení pobytu v Bruselu na přelomu ledna a února 1466 zmínka o vévodově pasování pana Lva a jeho druhů na rytíře a jejich přijetí do řádu. V oficiálním soupisu členů však nefigurují.

Po smrti druhého velmistra vévody Karla Smělého v bitvě u Nancy 5. ledna 1477 a následném sňatku jeho dědičky Marie Burgundské s Maxmiliánem Habsburským v srpnu téhož roku přešla od roku 1478 práva velmistra *via uxoris* na Habsburky. Po brzké smrti Marie Burgundské koncem března 1482 nahradil v čele řádu ovdovělého otce a pozdějšího římského krále a císaře Maxmiliána I. jejich prvorozený syn, teprve tříletý Filip Sličný. Jeho sňatek v říjnu 1496 s dědičkou španělské koruny Johannou Šílenou, dcerou Ferdinanda Aragonského a Isabely Kastilské, položil základy mocenského vzestupu Habsburků do čela říše, nad níž slunce nezapadalo, ale i paralelní proměny někdejšího burgundského řádu v nejvýznamnější dynastický řád evropského novověku.

Od druhé poloviny 16. století se v jeho řadách objevují i příslušníci české šlechty: Vratislav z Pernštejna (1555), nejvyšší kancléř Jáchym z Hradce (1561), Vilém z Rožmberka (1585), Zdeněk Vojtěch Popel z Lobkovic (1620), Albrecht z Valdštejna (1628), Adam z Valdštejna (1631), majitel náchodského panství Oktavio Piccolomini vévoda z Amalfi (1644), Vilém Slavata z Chlumu a Košumberka (1644), Václav Eusebius z Lobkovic (1644), František Oldřich hrabě Kinský z Vchynic a Tetova (1688), František Karel hrabě Libštejnský z Kolowrat (1688) etc.

Tato etapa skončila 1. listopadu 1700 smrtí krále Karla II., posledního Habsburka na španělském trůně. Právo na udělování řádu si nově nárokovali nejen jeho nástupci z dynastie Bourbonů, ale také rakouští Habsburkové. Novodobá řádová historie se tak rozdělila do dvou samostatných vývojových linií s různými osudy a vlastní posloupností velmistřů. Obě linie vedle sebe existují dodnes.

V případě Španělska se z řádu stalo nejvyšší vyznamenání státu a jeho charakter se v rozporu s původními řádovými statuty postupně zcela změnil.

Španělský řád také obdržela většina korunovaných hlav evropských monarchií, ale také turečtí sultánové (1870, 1880), tuniský bej (1870), japonské korunní princové (1896, 1985) a císaři (1883, 1928), thajský korunní princ (1902) a král (2006), perský šáh (1902), jordánský král Husejn (1985), saúdský král Abduláh ibn Abd al-Azíz (2007), řada prezidentů Francouzské republiky včetně Nicolase Sarkozyho (2011), němečtí kancléři Bismarck (1875), Bülow (1905) a prezident Hindenburg (1931) či politici typu Javieria Solany (2010).

Císařská řádová linie si naproti tomu uchovala tradiční ráz. Spolu s příslušníky habsburské dynastie a zástupci různých šlechtických rodů se v ní od roku 1712 opakovaně objevují také jména Schwarzenbergů (14), Lobkoviců (12), Kinských (7), Černínů (6) etc. Po zániku monarchie v roce 1918 byl řád v Rakousku spolu s ostatními monarchickými řády a šlechtickými tituly zrušen zákonem č. 211 ze 3. dubna 1919 a jejich užívání bylo zakázáno. Jako rodinný řád Habsburků byl však udělován dál a stal se nostalgickým mementem monarchické tradice. Dne 23. července 1953 přiznala Rakouská republika rodu Habsburků právo na jeho suverénní udělování.

Řád hvězdového kříže (*Sternkreuz-Orden*)

Řád hvězdového kříže byl založen 18. září 1668 císařovnou Eleonorou Mantovskou, vdovou po císaři Ferdinandu III. (†1657), pro šlechtičny starobylých rodů s šestnácti urozenými předky (= osmi po meči i po přeslici) na počest sv. Kříže a za účelem plnění charitativních povinností.

Podle tradice byla podnětem k jeho založení zázračná záchrana relikviáře s ostatky Kristova kříže při požáru v komnatách císařovny v únoru téhož roku. V jeho čele stála vždy císařovna či nejvýše postavená arcivévodkyně. Nároky na počet urozených předků byly později sníženy na 12 osob (= 8 po meči a 4 po přeslici).

Nejvyšší ženský řád habsburského císařství, dámský protějšek Řádu zlatého rouna. Jako domácí řád Habsburků je udělován dodnes.

(ms)

Malteský řád

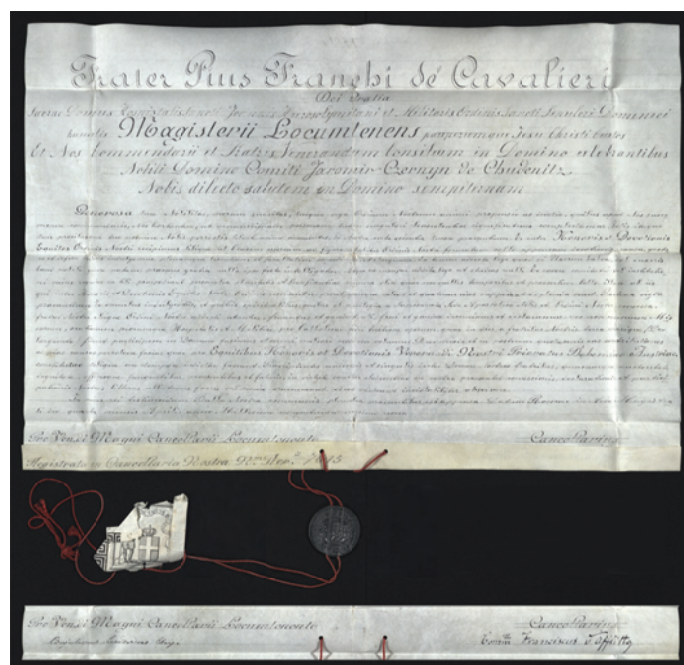
Řád žlutého rouna

Řád hvězdového kříže

JUDr. František Bedřich (princ) Schwarzenberg (1913–1992)
v řádovém oděvu maltézských rytířů v roce 1935.
(RA Kinských, Chlumeck nad Cidlinou, bez ozn.)

Řád maltézských rytířů jmenuje Jaromíra Černína-Morzína svým čestným členem
(RA Černínů-Morzínů, Vrchlabí, inv. č. 1852)

date: 1930-04-16, místo vydání: Řím

rozměry: 300x510 mm, typ dochování: originál, jazyk: latina, psací látka: papír, poznámka: přivěšená kovová bula

Císař Karel VI. jmenuje Leopolda Antonína Šlika rytířem Řádu zlatého rouna
(RA Šlika, inv. č. 232)

datace: 1721-12-03, místo vydání: Vídeň

rozměry: 700x470 mm, plika 130 mm, typ dochování: originál, jazyk: francouzština, psací látka: pergamen,
poznámka: přivěšená pečeť na vínovočervenošedých nitích v kovovém pouzdře, archivní kulturní památka č. 124

Císařovna Karolína Augusta uděluje Aloisii Černínové-Morzinové Řád hvězdového kříže.
(RA Černínů-Morzinů, Vrchlabí, inv. č. 1673)

datace: 1854-02-04, místo vydání: Vídeň

rozměry: 740x530 mm, typ dochování: originál, jazyk: němčina, psací látka: papír,
poznámka: přitisknutá pečeť pod papírovým krytem

SPOLEČENSKÝ ŽIVOT

Charakteristickým znakem života šlechty byl od 18. století pravidelně se opakující sezonní cyklus pobytů ve městech a na venkově. Koncem roku se rodiny stěhovaly z venkovských sídel do Vídně či Prahy. Po novoročních oslavách začala společensky nejdůležitější část roku – plesová sezona. Trvala do konce masopustu a její účastníci během ní absolvovali často až tři plesy týdně. Ke společenským povinnostem patřily návštěvy salonů, dobročinných akcí, operních a divadelních představení a večírků v rodinách. V oblibě byla také soukromá divadelní představení, v nichž vystupovali příslušníci šlechtických rodů před publikem složeným z přátel, známých a příbuzných.

Specifickou zápravou byly kostýmované jezdecké přehlídky a šermířské turnaje zvané karusely (ital. Carosello, fr. carrousel) s jezdci oděnými do středověké či renesanční zbroje, doplněné tancem v kole, drezurou koní a alegorickými vozy. První zprávy o této v zásadě karnevalové zápravě pocházejí již z doby renesance. V 17. a 18. století se staly oblíbenou dvorskou kratochvílí rozšířenou také po celé Evropě. K jejich znovuzrození přispěl romantismus 19. století.

Pobyt ve městech trval zpravidla do konce jara. Jeho součástí byla i aktivita spojená s členstvím v různých klubech a spolcích, z nichž mnohé přečkaly zánik monarchie a tvořily zázemí aristokratů také v podmínkách první republiky. Většinou šlo o zájmové spolky a sdružení se zaměřením na jezdeckví, chov koní (psů), myslivost a sport, povinným údělem však byla v podstatě podpora či povzbuzení čehokoli.

V roce 1805 bylo v Praze pod názvem Adels-Ressource (Šlechtické útočiště) založeno šlechtické kasino, ryze pánský klub za účelem pěstování společenského života. Pod názvem Prager-Ressource (Pražské útočiště) existovalo ještě ve třicátých letech 20. století, kdy v jeho čele stál tehdejší majitel chlumeckého velkostatku František Xaver Kinský. Podobné kluby byly svým členům k dispozici rovněž ve Vídni (Adels-Casino, Neues Casino) a Budapešti (Nemzeti-Casino).

Tradiční bylo členství ve vídeňském a poté Československém Jockey-Clubu či spolcích veteránů pluků z dob vojenské služby.

Příbuzenský vztah k Napoleonovu maršálovi Józefu knížeti Poniatowskému přivedl Zdenka Radslava Kinského do čela Napoleonské společnosti, vztah ke koním do čela Jockey-Clubu a Selské jízdy. Opakovaným předváděním alegorie »Česká jízda v různých dobách« na akcích Selských jízd de facto obnovil ve třicátých letech 20. století tradici karuseli.

Letní měsíce trávila šlechta na svých statcích na venkově, kde se návštěvy omezovaly na nejbližší sousedy a příbuzné. Pokud horkého léta pak vystřídal společenský ruch podzimu spojený s loveckou sezonou.

Venkovský pobyt měl své alternativy. Mnohé rody vlastnily či si pronajímaly vily v Bad Ischl a Opatij, pro Oktaviána

Zdenka hraběte Kinského byl alternativou i dlouhodobý pronájem honebních statků knížete Montenuova v St. Gallenu a Liezenu v Horním Štýrsku.

Harmonogram roku měl v jednotlivých případech přirozeně svá specifika. Nechyběly pobyty v lázních či návštěvy herny v Monte Carlu.

Pravidelným návštěvníkem herny byl například v letech 1926–1931 Michael Maria Otakar z Bubna a Litic.

(ms, mv)

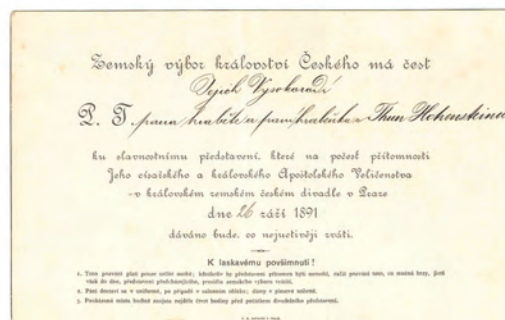
Slavnosti karuselu. Arcivévoda Albrecht a Vilemína kněžna z Auerspergu, rozená hraběnka Colloredo-Mannsfeld (1826–1898), v dobových kostýmech. (RA Kinských, Chlumec nad Cidlinou, bez ozn.)

Slavnosti karuselu. Dámy v dobových kostýmech. Druhá zleva Vilemína kněžna z Auerspergu, rozená hraběnka Colloredo-Mannsfeld (1826–1898). (RA Kinských, Chlumec nad Cidlinou, bez ozn.)

Program karuselu pořádaného dragounským regimentem prince Eržena Savojského 14. prosince 1883. (RA Thunů, Choltice, inv. č. 2367)

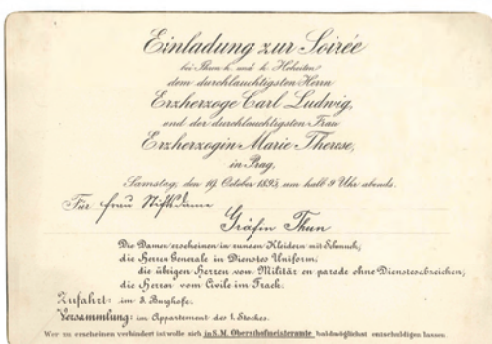
Pozvánky do divadla pro hraběte a hraběnku z Thun-Hohensteinu na slavnostní představení na počest císaře Františka Josefa I., který v roce 1891 navštívil jubilejní zemskou výstavu v Praze. (RA Thunů, Choltice, inv. č. 2368)

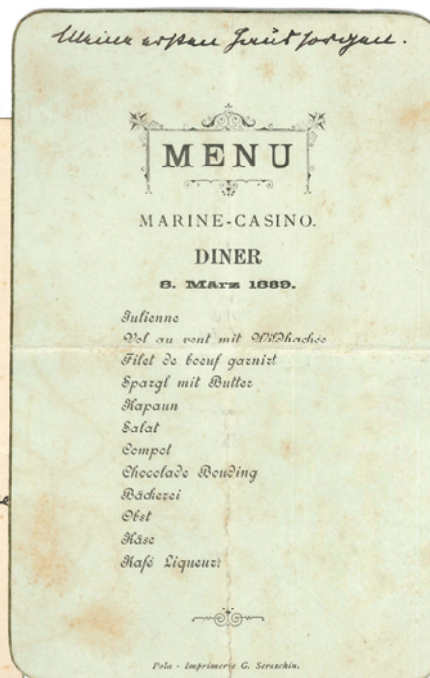
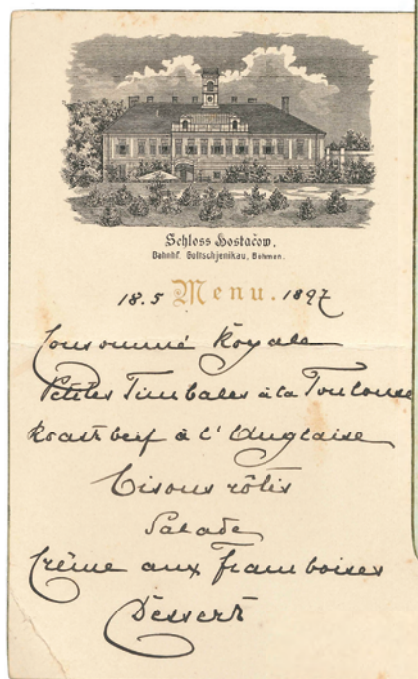
Vstupenka na slavnosti karuselu
konaného 14. prosince 1883
pro braběnku Thun-Hohenstein.
(RA Thunů, Choltice, inv. č. 2367)

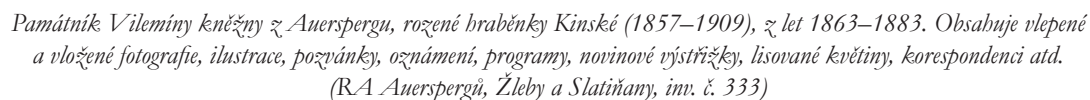
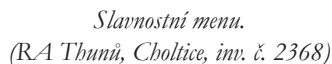
Pozvánka na dvorní ples konaný 16. ledna 1884
ve vídeňské Bellarii. Připojena poznámka o dress codu.
(RA Thunů, Choltice, inv. č. 2368)

Pozvánka pro braběnku Thun-Hohenstein
na soíré pořádané arcivévodou Karlem Ludvíkem
a jeho manželkou arcivévodkyní Marií Terezií
v Praze 19. října 1895.
Dole poznámka o dress codu.
(RA Thunů, Choltice, inv. č. 2368)

Slavnostní menu.
(RA Thunů, Choltice, inv. č. 2368)

*Taneční pořádky Vilemíny kněžny z Auerspergu, rozené braběnky Kinské (1857–1909), 70. léta 19. století.
(RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany, inv. č. 340)*

Kostěný vějíř, 1830/1880. (RA Kinských, Kostelec nad Orlicí, inv. č. 48)

Stužky z plesů, 1910/1940. (RA Kinských, Kostelec nad Orlicí, inv. č. 52)

HONY

Počátkem 18. století se u nás začaly pořádat parforsní hony, předem připravené štvance s psí smečkou (název pochází z francouzského *par force de chiens*: silou psů). Jedním z propagátorů byl František Antonín hrabě Špork, majitel panství Lysá nad Labem, stavitel Kuksu a zakladatel loveckého řádu sv. Huberta. Tzv. francouzský způsob honby na jelena ve volném terénu měl svá pevná pravidla, terminologii a mnohé z ustálených zvyků se v modifikované podobě dochovalo v myslivosti dodnes. Vlastnímu honu předcházelo dva až tři dny před jeho zahájením vystopování jelení zvěře a výběr vhodného jelena myslivci a psovody. Hon samotný byl po občerstvení studenou pečením, chlebem a vínem zahájen příjezdem čtyřspřeží či šestispřeží Pána honu na místo srazu a troubením lesních rohů. Psi držení psovody po čtyřech až osmi poté vystopovali a vyplašili jelena z úkrytu. Vypuštěné psy pak následovala na koních celá honební společnost, včetně manželky Pána honu s dvorní dámou či společnicí v lehkém dvoukolovém kočáře. Štvance provázená neustálým troubením, jež signalizovalo každou změnu v chování prchajícího jelena, trvala v závislosti na jeho vytrvalosti dvě až osm hodin a vyvrcholila posledním zápasem vyčerpaného zvířete s psí smečkou, při níž nezřídka docházelo k poranění psů. Na jeho konci byli psi zadrženi, jelen uchopen za paroží a Pán honu ukončil jeho život zárazem loveckého tesáku. Po závěrečném troubení »Ha-la-li« následoval na místě či nejbližším loveckém zámětku výřad. Jelen byl vyvrhnut, psům dána odměna podle loveckého práva a Pánu honu odevzdána hlava s parohy a pravý přední běh.

Parforsních honů v Čechách se opakovaně zúčastnil také císař Karel VI., otec císařovny Marie Terezie. V souvislosti s jeho návštěvou v roce 1723 po pražské korunovaci na českého krále byl nově postavený lovecký zámek Kinských v Chlumci nad Cidlinou nazván na jeho počest Karlovou Korunou. O dvacet let později se parforsního honu v chlumecké Oboře zúčastnila i jeho dcera a nástupkyně Marie Terezie.

Po napoleonských válkách se podoba parforsních honů změnila. Účelem tzv. anglického způsobu honby jelena, který se vyvinul z tamních honů na lišku, již nebyl někdejší lov zvěře, ale samotná jízda účastníků na koni spojená s překonáváním přírodních překážek ve volném terénu. Z jelenů chovaných za účelem štvance ve zvláštních oborách se stali za pomoci psí smečky nedobrovolní vodiči jezdců na koních. Na místo srazu a začátku honu byli přiváženi tzv. jelením vozem, poté vypuštění, štvání a pokud následkem vyčerpání či zranění nezahynuli, byli po skončení honu opět vráceni do obory. Myslivost byla nahrazena jezdeckým sportem *sui generis*, k němuž neodmyslitelně patřily světle červené kabáty.

Jeho průkopníkem v Čechách se stal Josef Oktavián hrabě Kinský z Vchynic a Tetova (1813–1896), který z Anglie dovezl smečku strakatých psů, plnokrevné koně i předepsaný oblek a na podzim roku 1836 uspořádal v Chlumci

nad Cidlinou první hon na jelena na anglický způsob. Střediskem těchto parforsních honů v celé habsburské monarchii se však záhy staly Pardubice. Zásadou Františka knížete Liechtensteina, velitele tamního 9. husarského pluku cara Mikuláše, zde byla v roce 1841 založena tradice parforsních honů anglického typu, která přetrvala až do počátku prosince 1913. Město se v době jejich konání stávalo na podzim sportovním a společenským centrem setkání evropské šlechty. V roce 1850 zde vznikla parforsní společnost, jejíž činnost ukončila až první světová válka.

(ms)

*Parforsní hony, [1880–1904].
(RA Auerspergu, Žleby a Slatiňany, inv. č. 744)*

Parforsní hony; uprostřed Ferdinand kníže Kinský, [1880–1904]. (RA Auerspergu, Žleby a Slatiňany, inv. č. 744)

Parforsní hony; v kočáře Ferdinand kníže Kinský s manželkou Marií Kinskou, rozenou princeznou z Liechtensteina, [1880–1904]. (RA Auerspergu, Žleby a Slatiňany, inv. č. 744)

*Parforsní hony.
(RA Kinských, Chlumeck nad Cidlinou, bez ozn.)*

*Parforsní hony.
(RA Kinských, Chlumeck nad Cidlinou, bez ozn.)*

*Šestnácták zabitý 22. července 1872 Františkem
brabětem Clam-Gallasem v Heřmanicích u Frýdlantu, čtyři dny
před osmnáctými narozeninami.
(RA Kinských, Chlumeck nad Cidlinou, bez ozn.)*

Pozvánka na hon bažantů v Poděbradech ve dnech 2. a 3. prosince [1901/1915] pro Oktaviána Zdenka hraběte Kinského s vedutou tamního zámku a upřesňujícími vpisky s pozdravem Filipa Arnošta knížete Hobenlobe-Schillingfürsta. (RA Kinských, Chlumec nad Cidlinou, bez ozn.)

Domaine Žleb. Revier *Skovice*

SCHUSS-LISTE.

Jagd am 30te December 1880

P. T. Herr	Fasanen	Rebhühner	Hasen	Kaninchen	Divers	Zusammen
	Stücke					
H. F. Kinský	3	8	96	1		108
H. Esterházy	3	7	99			109
H. von Kálna	1	4	101	1		107
Mr. Milbank	7	1	58			66
H. von Kinský	4	9	112	1		126
H. Kinský	2	5	76			83
H. Gering			35			35
H. F. Auerperg		1	86			87
H. Auerperg	14	5	102	1		122
H. Auerperg			79			79
Summa . .	34	40	844	2	2	922
Auf der Strecke	23	33	826	2	2	886

Einzel
Nepp

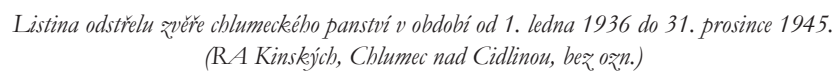
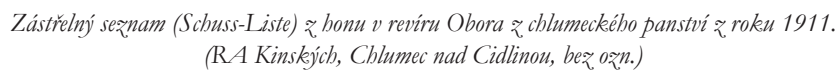
Schussliste.

Jagd im Vorleser Lufungener, am 20. Oktober 1879.

	Fasanen	Rebhühner	Hasen	Kaninchen	Divers	Zusammen
	Stücke					
H. Kinský	3	61	2	16		
H. von Kinský	11	62	9	9		1
H. Kinský	7	23	6	8		
H. Kinský	6	31	3	10		
H. F. Auerperg	7	44	6	9		
H. Kinský	10	22	9	7		1
H. Kinský	15	1	1			
H. Kinský	1	10				
H. Kinský	6					
Summa	44	280	36	60	2	

Dominy
Nepp

Zástrélné seznamy (Schuss-Liste) z honů v revírech Slatiňany a Skovice z nasavrckého panství z let 1874 a 1880, vloženo v památníku. (RA Auerpergů, Žleby a Slatiňany, inv. č. 333)

SPORT

Jízda na koni byla jedním z trojice rytířských umění (společně s šermem a tancem).

»Je to sám život. Překrásný život«, řekl o ní František Bedřich princ Schwarzenberg. Spolu s myslivostí nebyla pro něho sportem, nýbrž částí jeho starovského bytí.

Nebyla sportem, a přesto se jím stala. Již v březnu 1839 byl založen český dostihový spolek (*Wettrenn-Verein*) a 12. října téhož roku se v Praze konal první dostih.

V roce 1842 se uskutečnil první dostih honebního spolku v Pardubicích a o čtyři roky později uspořádal jeden z účastníků pražských dostihů Josef Oktavián hrabě Kinský (1813–1896) první z řady dostihů v Chlumci nad Cidlinou.

V březnu 1860 vznikl Spolek pro pozdvižení chovu koní a dostihů v Čechách. Jeho prezidentem byl zvolen držitel chlumeckého hřebčína, již zmíněný Josef Oktavián Kinský.

*Existence hřebčína v Chlumci nad Cidlinou je poprvé bezpečně doložena v testamentu Václava Norberta Oktaviána hraběte Kinského z roku 1716, kdy se stal součástí fideikomisu. V roce 1832 založil Josef Oktavián hrabě Kinský plemennou knihu, kterou vedl plných sedesát let. Zrozením plnokrevné plavé klisny Themby II. s bílou hřívou, jež nebyla pro svou barvu zanesena do seznamu plnokrevníků, začala v roce 1839 historie chlumeckých isabel, bělobřvých koní zlaté srsti, a plaváků stejné barvy s černou hřívou a ponožkami. Zaslubou tří generací Kinských, Josefa Oktaviána, jeho synovce Oktaviána Zdenka (1844–1932) a Zdenkova syna Zdenka Radslava (1896–1975), kteří v letech 1892 a 1922 převzali hřebčín a chov, byl vyšlechtěn kůň Kinský (*Equus Kinsky*), který dnes patří k vzácným plemenům v počtu asi 1 000 kusů na světě.*

V roce 1874 se v Pardubicích běžel první ročník slavné Velké pardubické steeple-chase.

Z chlumeckého chovu Kinských pocházeli čtyři vítězové Velké pardubické. Dvojnásobný vítěz hřebec Magyarád (1897, 1900), klisna Sláva (1899), jediný kůň ze startovního pole, který dokončil 25. ročník dostihu, a z třicátých let minulého století vítězné klisny Pohanka (1931) a Norma (1937), které ovládly 50. a 56. ročník. V sedle Normy zvítězila v posledním předválečném hlavním dostihu dvaadvacetiletá příbuzná majitele Zdenka Radslava Kinského Lata (= Marie Imakuláta) Brandisová (1895–1981), první a dosud jediná žena, jež dokázala ve Velké zvítězit.

Zasluhou šlechty se k nám dostal i tenis (*lawn-tennis*). Pouhé čtyři roky po jeho vzniku v Anglii a dva roky poté, co All England Club uspořádal první turnaj ve Wimbledonu, se v roce 1879 hrál v parku knížete Kinského v Chocni první turnaj v Čechách.

Jedním z jeho prvních bránců a propagátorů byl Oktavián Zdenko hrabě Kinský z Vchynic a Tetova (1844–1932), všestranný sportovec s neuvěřitelnou kondicí a vitalitou. Výborný plavec, který v šedesátých letech 19. století zpládl v širokém toku Dunaje trasu z Vídně do Bratislavy v délce 60–70 km a připravoval se na zdolání kanálu La Manche mezi Calais a Doverem. Jeden z nejlepších jezdců své doby, který v osmnácti letech přijel na svůj první dostih v Chlumci nad Cidlinou na koni z uberského Banátu a stejným způsobem se vrátil zpět.

Vzdálenost 700-800 km přitom zvládl oběma směry i s dostihem samotným v rozmezí čtyř týdnů. Tento účastník a vítěz mnoha domácích i zahraničních dostihů vybral ještě ve svých dvašedesáti letech Dámskou cenu v Pardubicích, v níž přeskočil na koni Magyarád proslulý Taxisirův příkop. Ve svém mládí přeskočil bez odrazové desky svou vlastní výšku a ještě ve více než sedmdesáti letech dokázal přeskočit tenisovou síť. Samotný tenis brál i po svých osmdesátých narozeninách. Svou mimořádnou fyzickou zdatností a odvahou kaskadéra často bavil své okolí. V roce 1875 například přeskočil v tunelu na cestě z Baden-Badenu z osobního vlaku na předjíždějící rychlík, aby mohl uvítat své spolucestující na nástupišti v cíli cesty. O čtvrt století později, už jako otec šesti dcer a tří synů, skočil zase na koni přes plot se svým tříletým nejmladším synem v náručí.

V 80. letech 19. století se v řadách šlechty objevují první velocipedisté. Od cyklistiky pak již cesta jejich následovníků vedla zkratkou k motocyklům, automobilům a létání.

Jedním z průkopníků motorismu a letectví (ale i kinematografie) byl známý motocyklový a automobilový závodník Alexander Josef (= Sascha) hrabě Kolowrat-Krakovský (1886–1927).

Oblíbeným zimním sportem bylo bruslení v podobě tanců na ledě.

(ms)

Pardubická dostihová dráha při Velké pardubické steeplechase, 1931. (RA Kinských, Chlumec nad Cidlinou, bez ozn.)

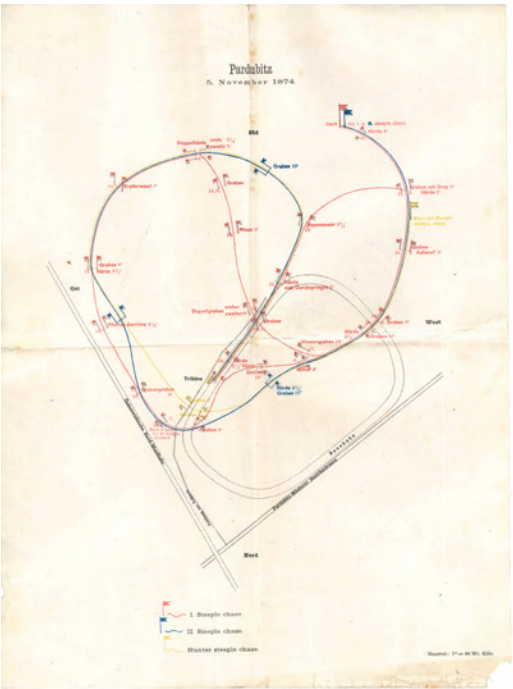
Velká pardubická.
(RA Kinských, Chlumec nad Cidlinou, bez ozn.)

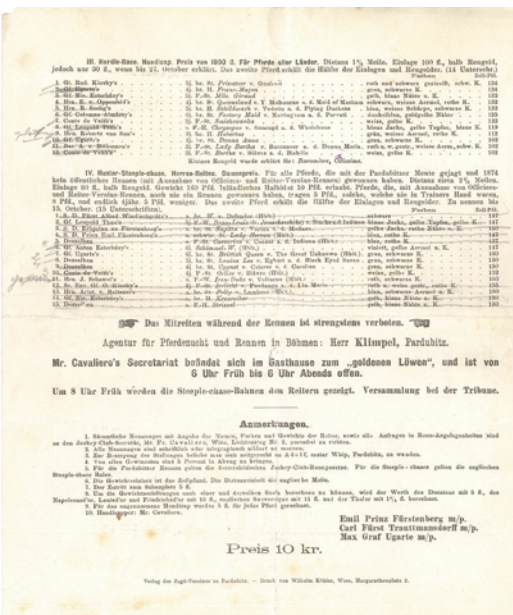
Momentka z hlavního dostihu Velké pardubické v roce 1931.
V červeno-bílém pruhovaném dresu poručík Durand
v sedle Pohanky, pozdější vítěz dostihu.
(RA Kinských, Chlumec nad Cidlinou, bez ozn.)

Poručík Durand s koněm Pohankou po vítězství
v hlavním dostihu 50. ročníku Velké pardubické, 1931.
(RA Kinských, Chlumec nad Cidlinou, bez ozn.)

*Závodní dráha první Velké pardubické steeple-chase,
5. listopadu 1874 (vloženo v památníku).
(RA Auerspergu, Žleby a Slatiňany, inv. č. 333)*

57

*Šlechtická společnost při hře krocketu v Egyptě, 1909.
(RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany, inv. č. 768)*

*Tenisový zápas za účasti příslušníků rodů Mensdorff-Pouilly, Hoyosů, Dietrichsteinů a Claryů, 1884.
(RA Kinských, Chlumec nad Cidlinou, bez ozn.)*

*Šlechtická společnost při společném bruslení, 1890.
(RA Kinských, Chlumec nad Cidlinou, bez ozn.)*

*František Josef kníže Auersperg s dcerou Charlottou
při bruslení ve Sv. Mořici, 1901.
(RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany, inv. č. 575)*

CESTOVÁNÍ

Mimo pravidelných cest mezi městem a venkovem podnikali příslušníci šlechtických rodů časté cesty z důvodu studia a poznání, kariérní povinnosti, vojenské služby či válečného tažení, péče o zdraví, lovecké či hrácké vášně, zábavy a turistiky.

Pro cesty do zahraničí byly vydávány na základě císařského nařízení z roku 1857 cestovní pasy. Cestovní doklady byly nicméně zapotřebí i na cestách v rámci monarchie. V důsledku společenské emancipace a rozvoje dopravy začaly být během 19. století vydávány v masovém měřítku. Cestovní pas, původně jednorázová listina, se proměnil v průkaz o větším množství číslovaných stran označených státními symboly.

Jednou z prvních příležitostí k vycestování bývaly cesty za vzděláním, jež byly pozůstatkem někdejších kavalírských cest. Tyto *grand tours* zpravidla směřovaly do slunné Itálie či sladké Francie. V pozdějších letech se do popředí dostal hrdý Albion (= Anglie).

V roce 1837 podnikl cestu do Velké Británie pětadvacetiletý Vincenc Karel princ Auersperg (1812–1867). Itinerář je dochován v jeho deníku. Počátkem května vyjel z Vídně, týden pobyl v Bruselu, měsíc v Londýně, poté navštívil Skotsko i Wales a na začátku srpna Británii opustil. Na zpáteční cestě pak strávil ještě několik týdnů v Paříži.

V rámci plnění úředních, vojenských a diplomatických povinností si aktéři z řad šlechty své destinace či délku pobytu sami nevybírali.

Štěpán Vilém, pozdější první kníže z rodu Kinských, byl císařským vyslancem u ruského cara v Petrohradě (1721–1725) a u francouzského dvora v Paříži (1729–1732). Jeho předek František Oldřich provázel v roce 1658 českého krále Leopolda I. k císařské korunovaci ve Frankfurtu nad Mohanem, o šest let později vyjednával v Polsku pomoc proti Turkům a v letech 1676–1679 byl hlavním císařským vyjednavcem v nizozemském Nijmegenu při mírových jednáních s Francií. Ferdinand Antonín hrabě z Bubna a Litic se dostal za napoleonských válek v roce 1813–1815 v čele svých jednotek z bojiště u Lipska přes Ženevu do jižní Francie a odtud do Turína v Piemontu a Milána v Lombardii. František Josef kníže Auersperg doprovodil v roce 1887 korunního prince Rudolfa do Londýna na oslavy padesáti let vlády královny Viktorie. Zdenko Radslav hrabě Kinský se v ruském zajetí v době první světové války dostal až do Astrachaně a sibiřského Omsku.

Časté byly rovněž cesty za zdravím a odpočinkem do lázní. Vedle tradičních destinací v Čechách a Rakousku šlechta navštěvovala přímořská letoviska u Severního či Středozevního moře a Baltu. Velmi oblíbené byly chorvatské lázně Opatija (Abbazie) na pobřeží Jadrana. V druhé polovině 19. století se stala cílem také francouzská Riviéra. Po otevření kasina v Monte Carlu a napojení monackého knížectví na železniční síť se šlechta vydávala na jih Francie stále častěji.

Na přelomu 19. a 20. století se cílem nimrodů stala Afrika. Mnozí cestovatelé s rodokmenem se naproti tomu stali průkopníky moderního turismu. Častým cílem byl Egypt a jeho pyramidy,

Rhodos, někteří však navštívili i Mexiko, Spojené státy, včetně Světové (kolumbovské) výstavy v Chicagu (květen–říjen 1893). Oblíbené byly také plavby po moři.

Marianna, rozená Kinská, z chlumecké linie rodu popisuje v deníku z roku 1880 pětíměsíční cestu po Itálii a následnou plavbu po Středozemním i Černém moři a Dunaji. Vyjela počátkem ledna z Fiume na jadranském pobřeží, loď se dostala do Itálie a pokračovala přes Anconu a Bolognu do Florencie a po sedmnácti dnech pobytu přes Pisu a Sienu do Říma, kde strávila tři týdny. Poté se přesunula do Neapole a po bezmála měsíci (s návštěvou Sorenta a Capri) se vydala do Palerma a Messiny, odkud cestovala lodí do La Valetty na Maltě, Istanbulu a následně přes Černé moře až k ústí Dunaje. V červnu pak plula lodí proti proudu řeky do uherského Banátu.

V některých případech se cesta změnila v dlouhodobý pobyt.

Nositelka Nobelovy ceny za mír z roku 1905 Berta Suttnerová, rozená Kinská, pohrobek generála Františka Josefa hraběte Kinského z chlumecké linie rodu, odjela se svým manželem Arturem baronem Suttnerem v roce 1876 do Gruzie, kde strávili devět let. Od počátku devadesátých let 19. století pak jako aktivistka boje za mír podnikla četné cesty po Evropě i do Spojených států.

(ms, mv)

Fotografie z cesty šlechtické společnosti včetně rodiny Auerspergů do Egypta (Alexandrie, Kábira, Luxor, Edfu, Kom Ombo, Asuán, Philae), 1908/1909. (RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany, inv. č. 768)

František Josef kníže Auersperg s manželkou
Vilemínou, rozenou hraběnkou Kinskou,
před egyptskými pyramidami, 1909.
(RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany, inv. č. 768)

Vincenc princ Auersperg se svojí matkou Vilemínou
kněžnou z Auerspergu v Egyptě, 1909.
(RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany, inv. č. 768)

N.º 4/
1874

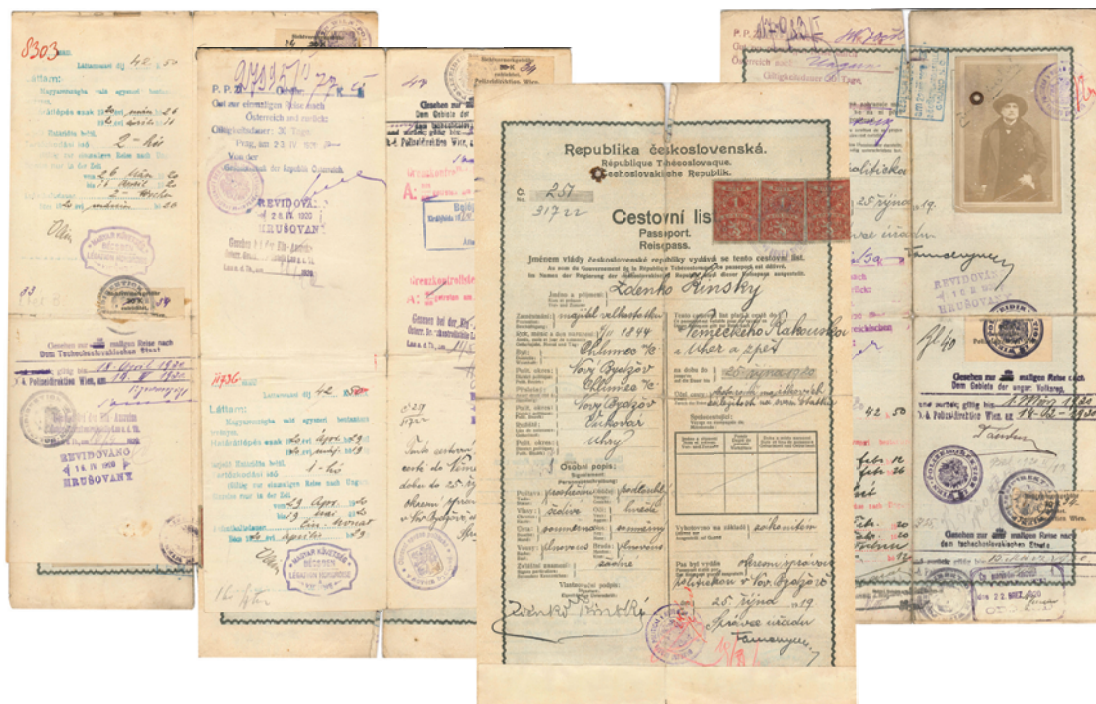
Carta di Passo

L'Imperiale e Reale Consolato d'Austria-Ungheria
a
Nizza

Cometati	accompagna col presente foglio di via il Signor
Età	Cente Zdenko Kinsky addetto all'Imperiale e Reale Consolato d'Austria
Statura	nativo di e Ungheria di condizione
Capelli	che da Nizza si reca alla Riviera Ligure per via di
Occhi	mare per Battello a Vapore e la città di Genova
Naso	Questo ricapito, valere per l'attuale
Bocca	suo viaggio alla Riviera Ligure fu rilasciato in base
Colorito	al passaporto, conosciuto del predetto, in quel di Nizza
Segni particolari	Consolare
Firma del Latore	Nizza li 29 Gennaio 1874

L'Imperiale e Reale Console
Ch. Lepel Avogadro

Pas Oktaviána Zdenka hraběte Kinského z Vchynic a Tetova z roku 1874, vydaný rakousko-uherským konzulátem v Nice
pro cestu parolodí »Město Cannes« na ligurskou Riviéru [Carta di Passo/ Pass-Karte].
(RA Kinských, Chlumec nad Cidlinou, bez ozn.)

Cestovní list Oktaviána Zdenka (braběte) Kinského z Vchynic a Tetova k cestě do Německého Rakouska, Uher a Jugoslávie z roku 1919 s podobenkou držitele. (RA Kinských, Chlumec nad Cidlinou, bez ozn.)

Diplomatický pas Františka Xavera (braběte) Kinského z Vchynic a Tetova z roku 1920 k cestě do Rakouska, Itálie, Království Srbů, Chorvatů a Slovinců, Rumunska a Uher s podobenkou držitele. (RA Kinských, Chlumec nad Cidlinou, bez ozn.)

SMRT

Smrt patřila k životu, nebyla tabuizována ani odsouvána do ústraní. Hluboký niterný vztah k Bohu pomáhal věřícím z řad šlechty vyrovnat se s koncem života a dával jim naději na vstup do nebeského království. Na »dobrou smrt« se připravovali již včasným sepsáním testamentu.

Oktavián Zdenko hrabě Kinský sepsal svůj první testament v necelých devatenácti letech formou dopisu rodičům z 28. srpna 1863 s názvem »Meine letzte Bitte an meine theueren Eltern« a práním pobřbu v Ubrách, rodné zemi své matky. Během následujících šedesáti osmi let svého života se poslední vůlí zabýval ještě minimálně třikrát. Další testament sepsal v necelých třiatřiceti letech, dodatek v sedmdesáti sedmi a poslední v polovině srpna 1928, tři a půl roku před smrtí. Odkázal v něm své tělo pro lékařské účely, srdce však mělo být ve schránce ponořeno na nejlubším místě jezera Balaton v Maďarsku. Když počátkem ledna 1932 ve věku osmdesáti sedmi let zemřel v chorvatské Opatiji, byl pohřben v místě skonu. V listopadu 1936 bylo jeho tělo převezeno spolu s tělesnými pozůstatky jeho ovdovělé manželky a dvou dcer do rodinné hrobky v Mlékosrbech.

Součástí testamentů byly i zbožné a charitativní odkazy, kterými si testátoři snažili zajistit spásu své duše. Stěžejním účelem poslední vůle však bylo zabezpečení rodinného majetku. Od počátku 17. století měla šlechta právo odkazu bez povolení panovníka.

Umíralo se v rodinném kruhu po zaopatření svatými svátostmi, často za přítomnosti celé domácnosti, která se mohla s umírajícím rozloučit. Po dvou až čtyřech dnech proběhl slavnostní výkrop v příslušném kostele (případně tichá smuteční slavnost v domě smutku) a vlastní pohřeb či převoz na místo posledního odpočinku. Poté následovaly zádušní mše sloužené ve velkém počtu ve farním kostele v sídle rodu, vybraných kostelech ve Vídni či Praze a ve všech patronátních kostelech.

Jednotlivé rody měly své rodinné kostelní krypty a hrobky (např. Libštejnští i Krakovští Kolowratové v kostele sv. Trojice v Rychnově nad Kněžnou, chlumečtí Kinští v pražském kostele sv. Salvátora, chlumeckém kostele sv. Voršily a od roku 1818 v Mlékosrbech, knížecci a koteleccá větve Kinských v Budenících, Bubnové u P. Marie Sněžné na Novém Městě pražském a v Horním Jelení apod.). Ostatky zesnulých proto nezřídka cestovaly zemí či Evropou.

Zpráva o úmrtí byla bezprostředně po události oznámena prostřednictvím centrální kanceláře či ředitelství panství zaměstnancům a smuteční oznámení (často v několika jazykových mutacích) bylo v tištěné podobě rozesláno příbuzným, přátelům a známým.

Zákon č. 61/1918 Sb. z 10. prosince 1918, který zrušil na území nově vzniklé Československé republiky šlechtické tituly a zrušil jejich užívání, ovlivnil i dikci smutečních oznámení. Ve výřtu pozůstalých byly tituly ponechány u rodných jmen vdanců žen narozených před jeho vydáním a u osob cizí státní příslušnosti. Rozdíl v užívání titulů lze najít i v jednotlivých jazykových mutacích.

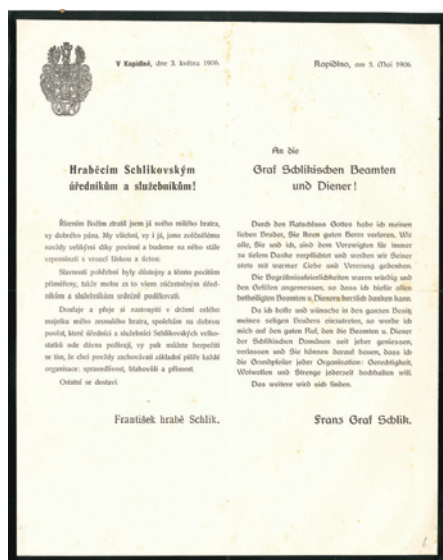
Současně vyhlášená doba smutku, formálně mnohdy vyjádřená užíváním černého pečatního vosku, měla svá striktní pravidla.

Období hlubokého smutku trvalo tři měsíce. Během té doby musela vdova chodit celá v černém s tváří zabalenu černým závojem. Následující tři měsíce držela s rodinnými příslušníky tzv. polosmutek v šatech tlumených barev s černými doplňky. V prvních měsících nesměla rodina navštěvovat divadla, plesy a jiné společenské akce, návštěvy se omezovaly na nejbližší příbuzenstvo. Během hlubokého smutku zůstávala doma a nikam necestovala. Doporučovalo se také nestýkat se s přáteli a známými.

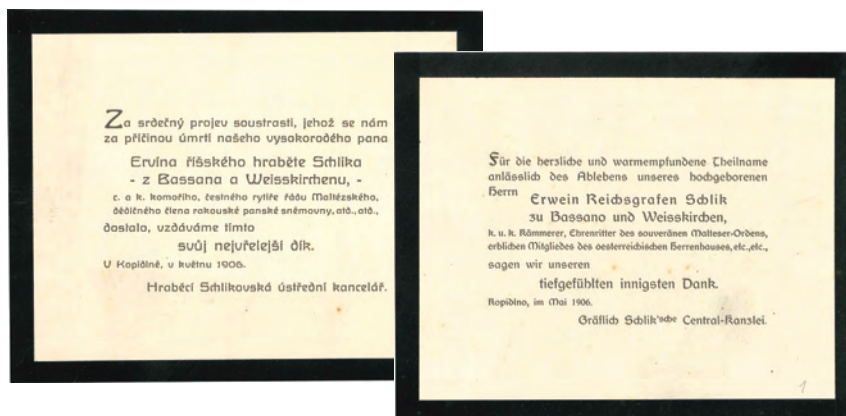
Smrt rodinných příslušníků, přátel a známých i korunovaných hlav se dostala i na stránky dopisů a deníků.

Viktorie Ida hraběnka Mensdorff-Pouilly, která se svou starší sestrou Marií Rosinou působila v roce 1922 jako vychovatelka dětí posledního rakouského císaře Karla I., zachytila v jednom ze svých poznámkových sešitů poslední dny jeho života v exilu na Madeiře. Zaslubou obou sester se dochoval i pramen jeho vlasů.

(ms, mv)

Otevřený dopis hraběm šlikovským úředníkům a služebníkům psaný nastupujícím hrabětem Františkem Šlikem po smrti jeho bratra Ervína hraběte Šlika (1852–1906), Kopidlno 3. května 1906. (RA Šliků, inv. č. 364)

Poděkování za projevy soustrasti při úmrtí Ervína hraběte Šlika (1852–1906). Česká a německá jazyková varianta. (RA Šliků, inv. č. 364)

Testament Rudolfa Černína-Morzína (1855–1927),
opis z roku 1925.
(RA Černínů-Morzíni, Vrchlabí, inv. č. 1701)

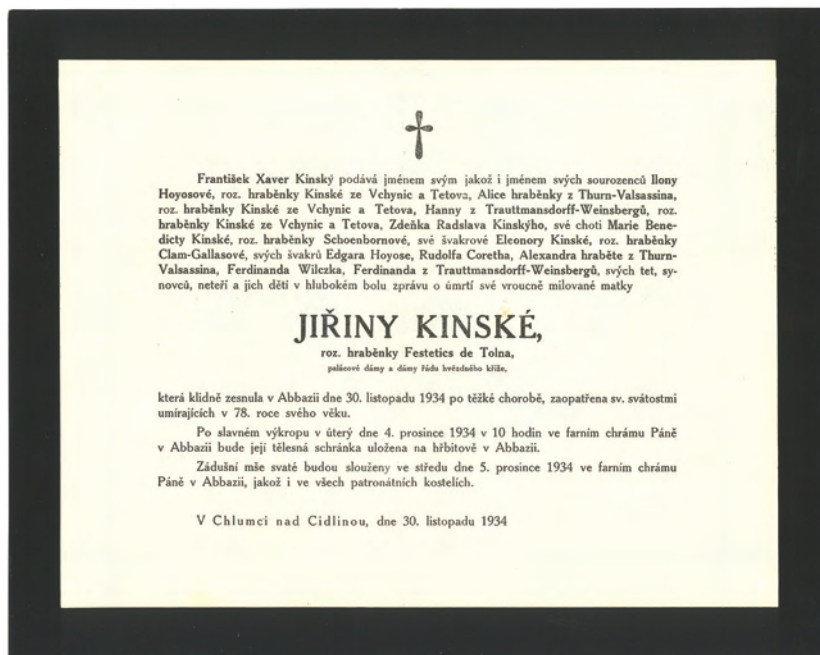
Fotografie rakve Sidonie braběnký Šlikové,
rozené svobodné paní z Felsu († 1625), 1893.
(RA Šliků, inv. č. 365)

Pamětní tisky – vzpomínky na zemřelé. (RA Thunů, Choltice, inv. č. 2368)

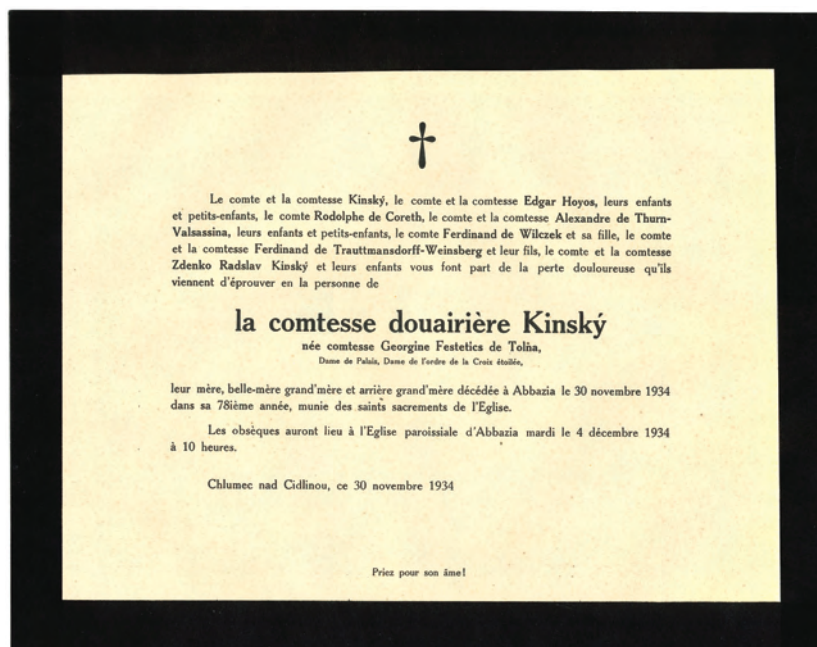

Fotografie Ferdinanda knížete Kinského (1834–1904) na smrtelném loži, 1904.
(RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany, inv. č. 636)

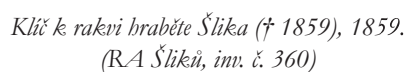
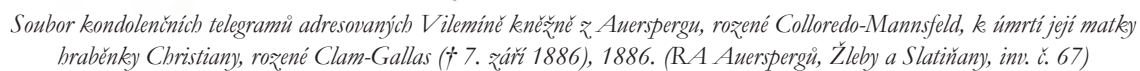
Smuteční oznámení o smrti Jiřiny Kinské, rozené hraběnky Festetics de Tolna, která zemřela v chorvatské Opatiji (Abbazii) 30. listopadu 1934.

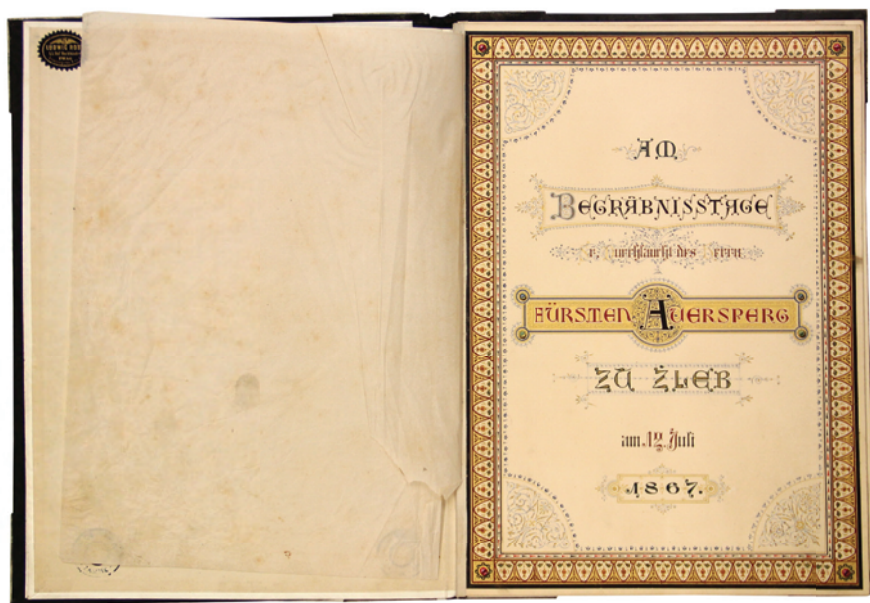
*Česká jazyková varianta. V době první republiky byly šlechtické tituly ponechány pouze u rodných jmen vdáných žen narozených před vydáním zákona č. 61/1918 Sb. o zrušení šlechtických titulů.
(RA Kinských, Chlumec nad Cidlinou, bez ozn.)*

Smuteční oznámení o smrti Jiřiny Kinské, rozené hraběnky Festetics de Tolna, která zemřela v chorvatské Opatiji (Abbazii) 30. listopadu 1934.

*Francozská jazyková varianta, ve které byly stále používány plné šlechtické tituly.
(RA Kinských, Chlumec nad Cidlinou, bez ozn.)*

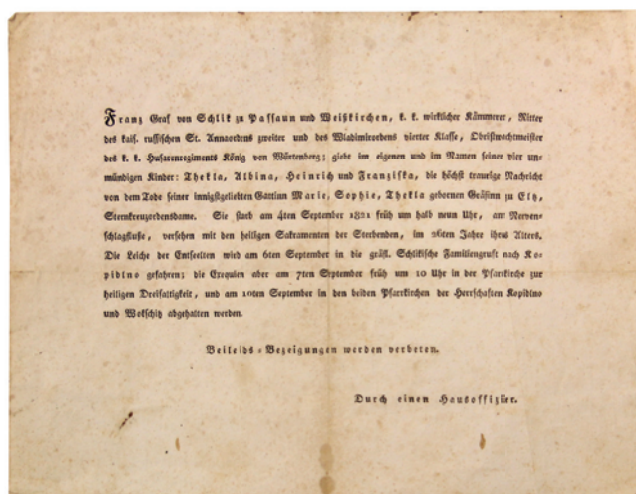

Pohřební řeč nad hrobem Vincence Karla knížete Auersperga (1812–1867) věnovaná jeho manželce Vilemině kněžně z Auerspergu, rozené Colloredo-Mannsfeld, 1867. (RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany, inv. č. 62)

Růženec Ferdinanda knížete Kinského (1781–1812), 1800/1812. (RA Kinských, Kostelec nad Orlicí, inv. č. 11)

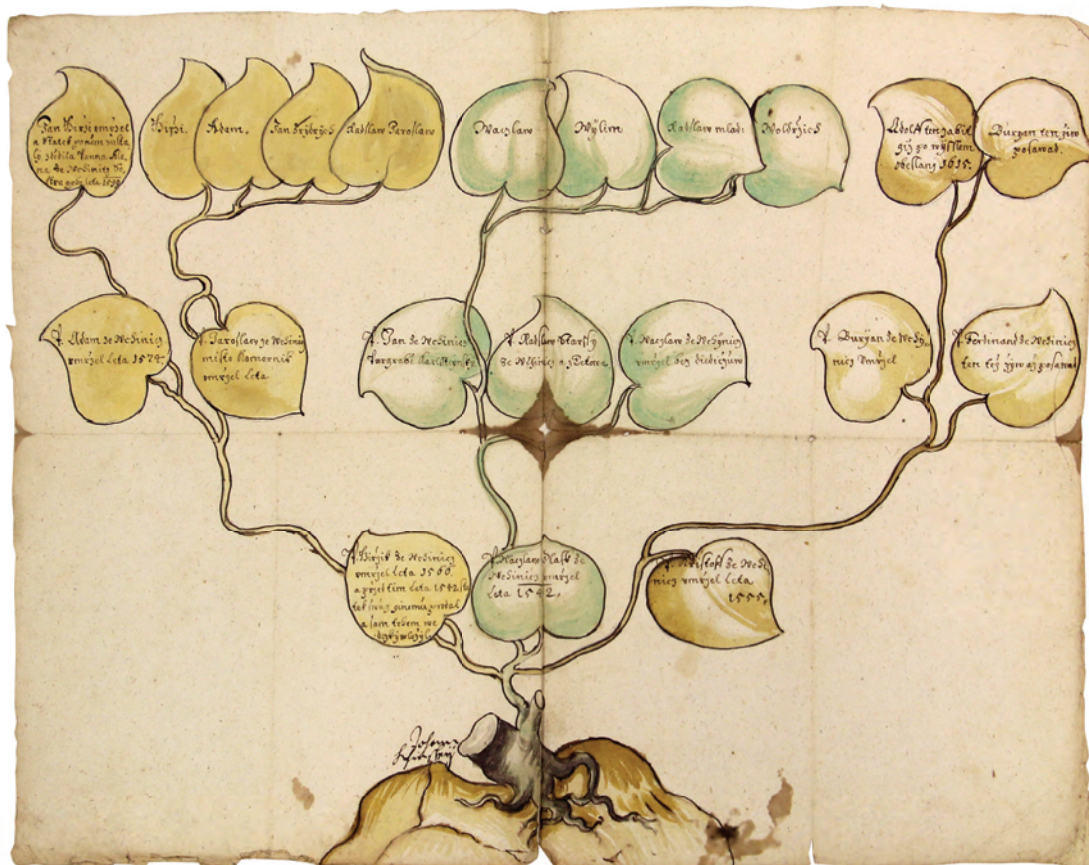
Smuteční oznámení o smrti Žofie hraběnky Šlikové, rozené hraběnky z Eltzu, 1821. (RA Šliků, inv. č. 356)

GENEALOGIE

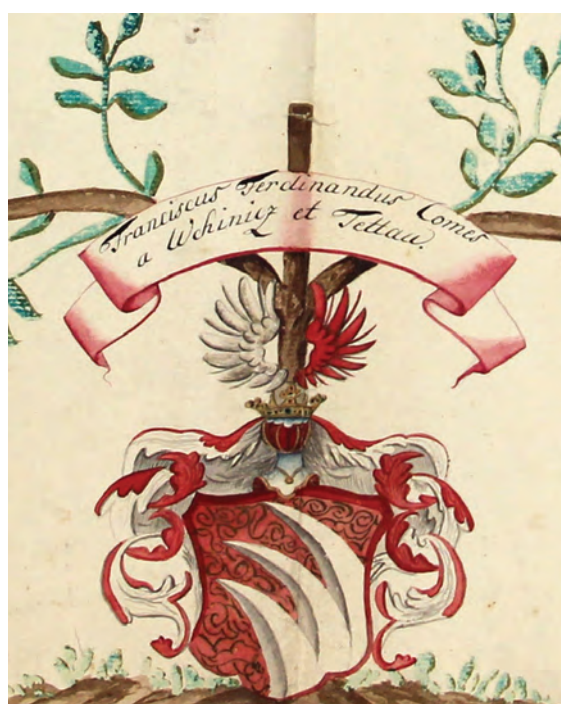
Rodové genealogie měly původně především svoji praktickou stránku. Kromě vytváření a předávání mezigenerační paměti sledovaly návaznost rodové linie pro zachování dědičného práva, nejčastěji po meči. Rodokmeny a genealogické vývody byly pro šlechtice potřebné v praktickém životě, například v případě přijetí do duchovních či dynastických rytířských řádů, ústavů šlechticů či některých klášterů. Jen doložením šlechtického původu po několik generací bylo možno získat také různé tituly a některé zemské či dvorské úřady, včetně úřadu komořího. Určitými rodinnými vazbami nebo stupněm urozenosti mohly být vázány také rodinné zákony, které podmiňovaly určité výhody komplikovanými právními ustanoveními (např. nutnost rovného sňatku, zachování předpisů a tradic při užívání jmen, která byla někdy výslovně předepisována atd.), či na urozenost navázaná stipendia.

(mv)

*Rodokmen Vchynských z Vchynic vyhotovený po roce 1615.
(RA Kinských, Chlumec nad Cidlinou, bez ozp.)*

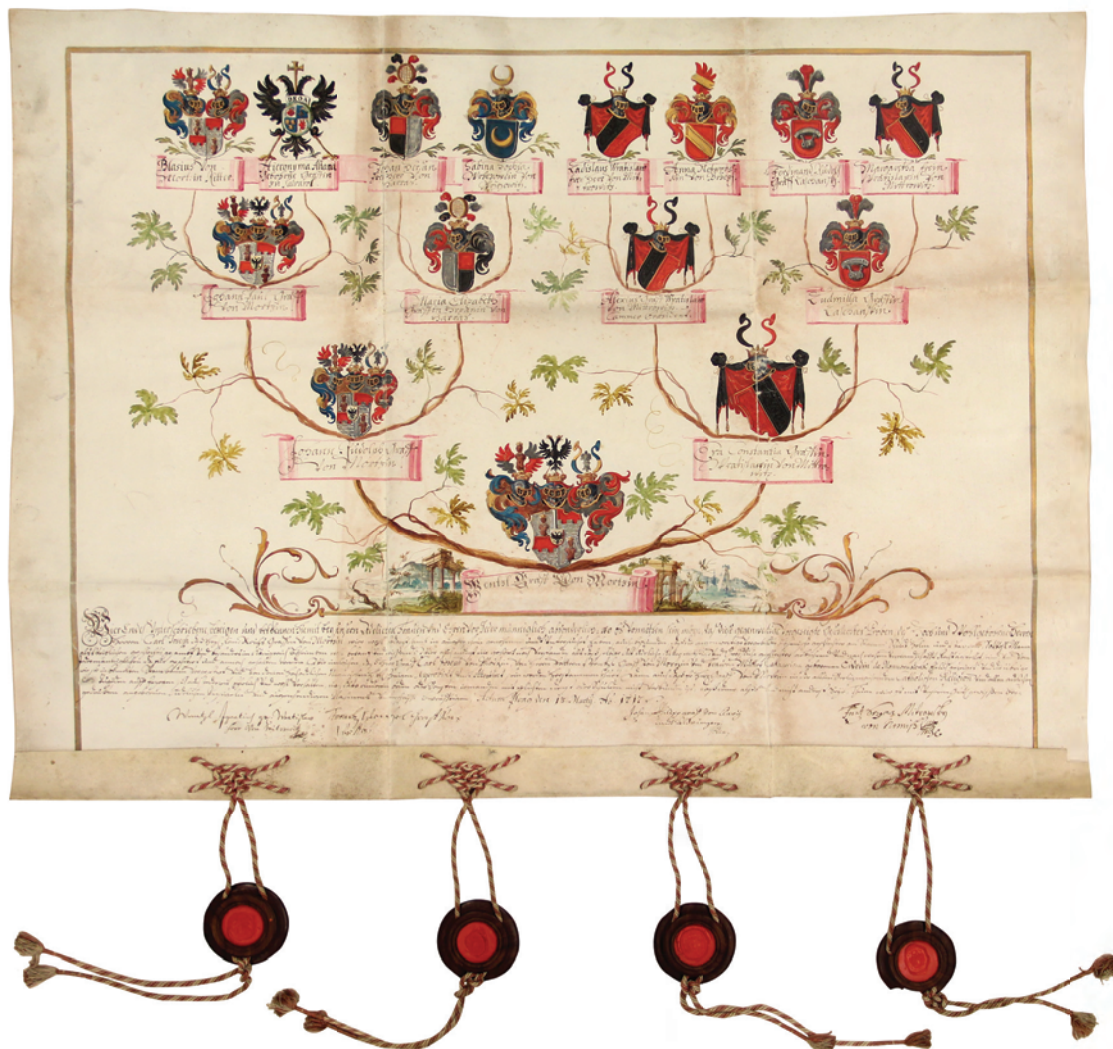
Genealogický vývod Františka Ferdinanda hraběte Kinského z Vchynic a Tetova s erby a jmény 30 předků po matce a po přeslici, [po 1678]. (RA Kinských, Chlumec nad Cidlinou, bez ozn.)

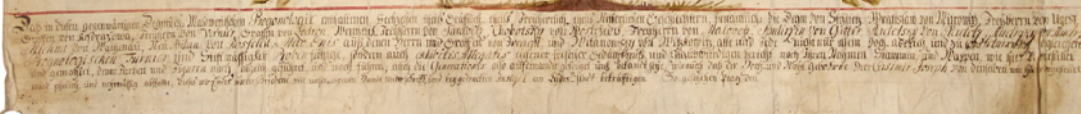
Rodokmen pánů z Bukůvky, [1701].
(RA Kinských, Chlumeč nad Cidlinou, bez ozn.)

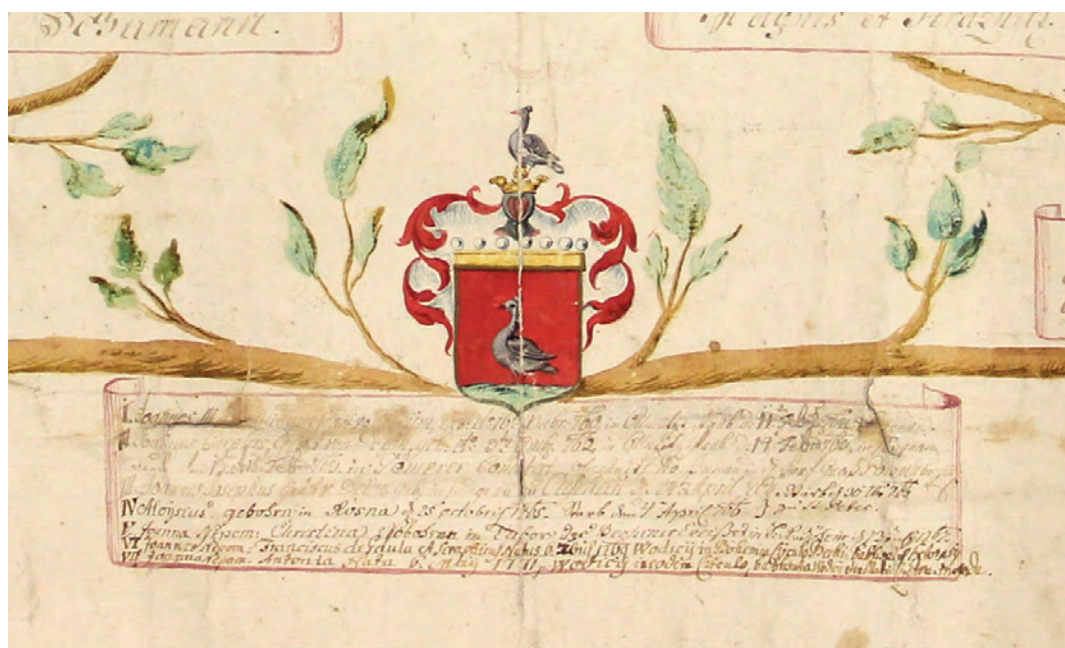
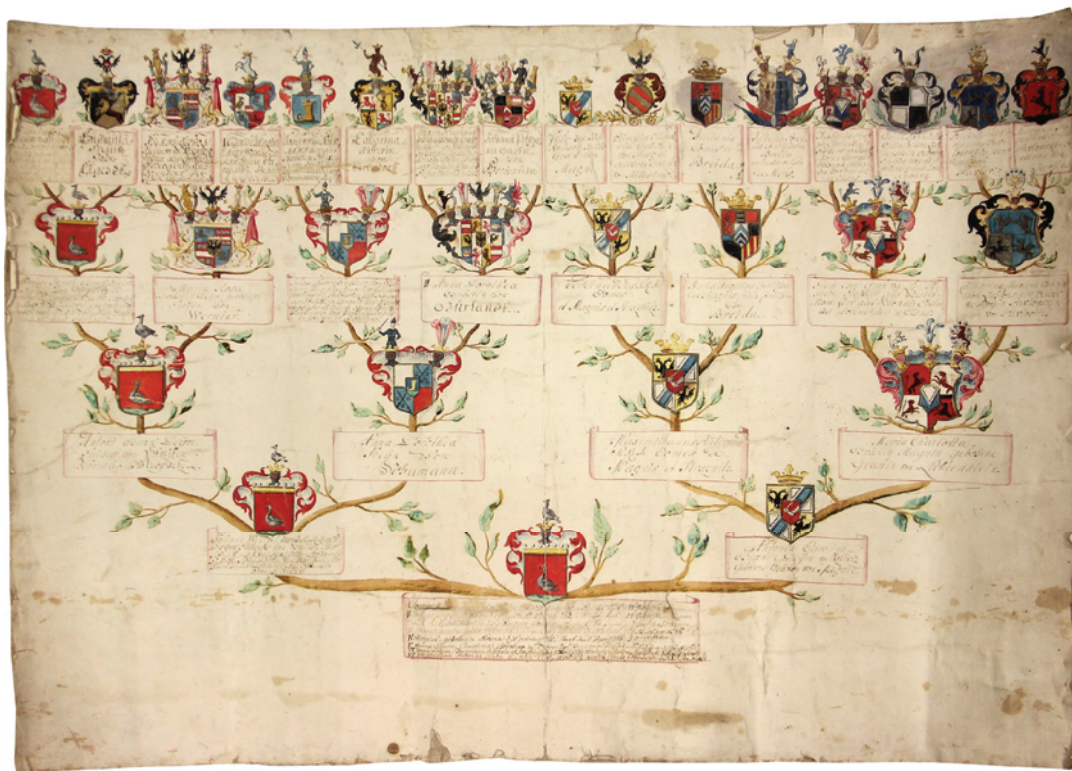
Genealogický vývod předků Václava hraběte Morzina (1675–1737) z 13. března 1717, se 4 pečeti.
(RA Černín-Morzinů, Vrchlabí, inv. č. 4)

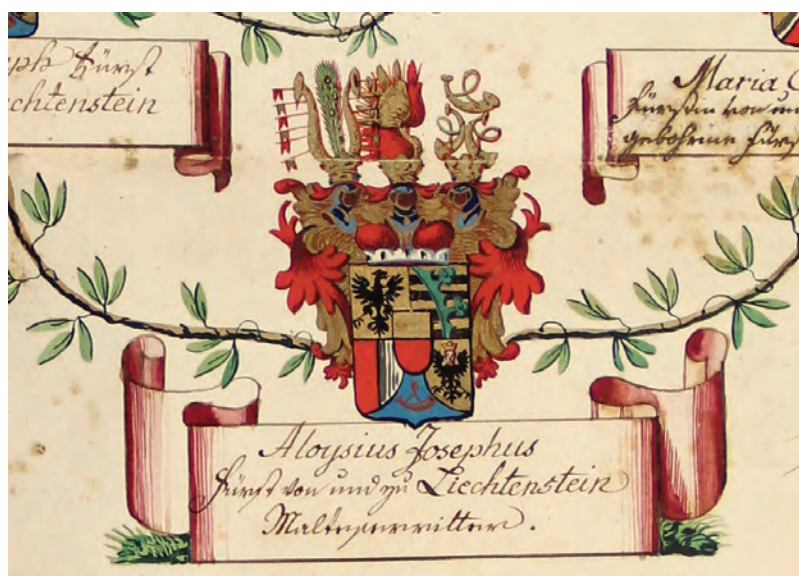
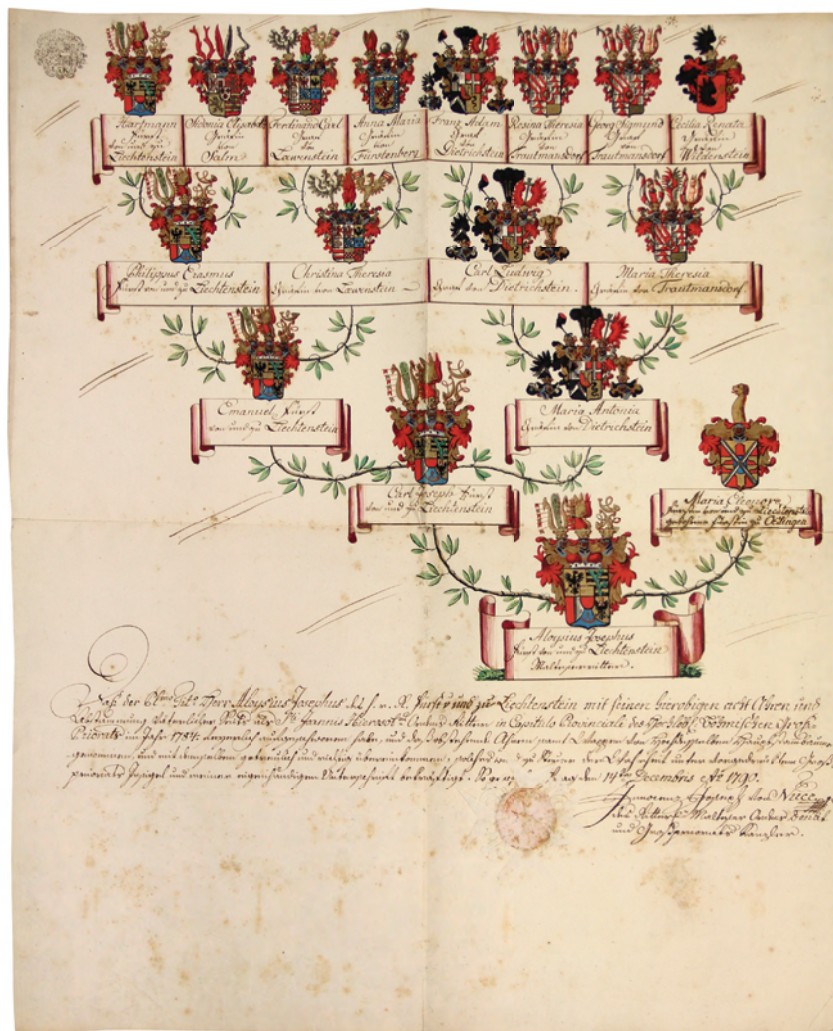

(RA Deymů ze Strítěže, Nové Zámky, bez ozn.)

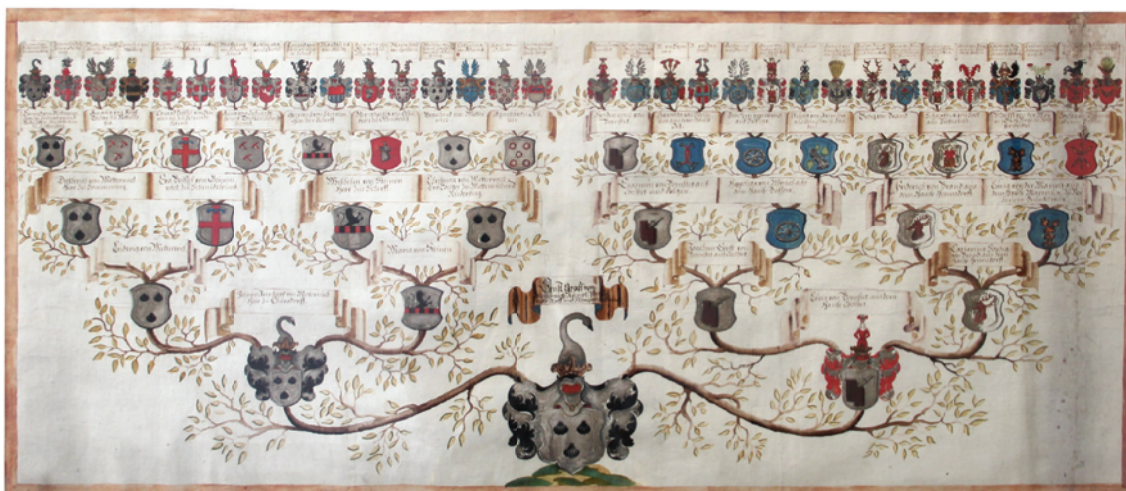

Genealogický vývod z šestnácti předků sedmi sourozenců Deymových: Jana Maxmiliána (1760–1762), Jana Karla (1762–1673), Jana Josefa (1764–1766), Aloise (1765–1766), Jany Kristýny (1767–), Jana Františka (1769–1832) a Jany Antonie (1711–), dětí Jana Václava hraběte Deyma († 1779) a jeho manželky Antonie, rozené hraběnky de Magnis, z hostinské větve rodu Deymů, post 1771. (RA Deymů ze Stráže, Nové Zámky, bez ozn.)

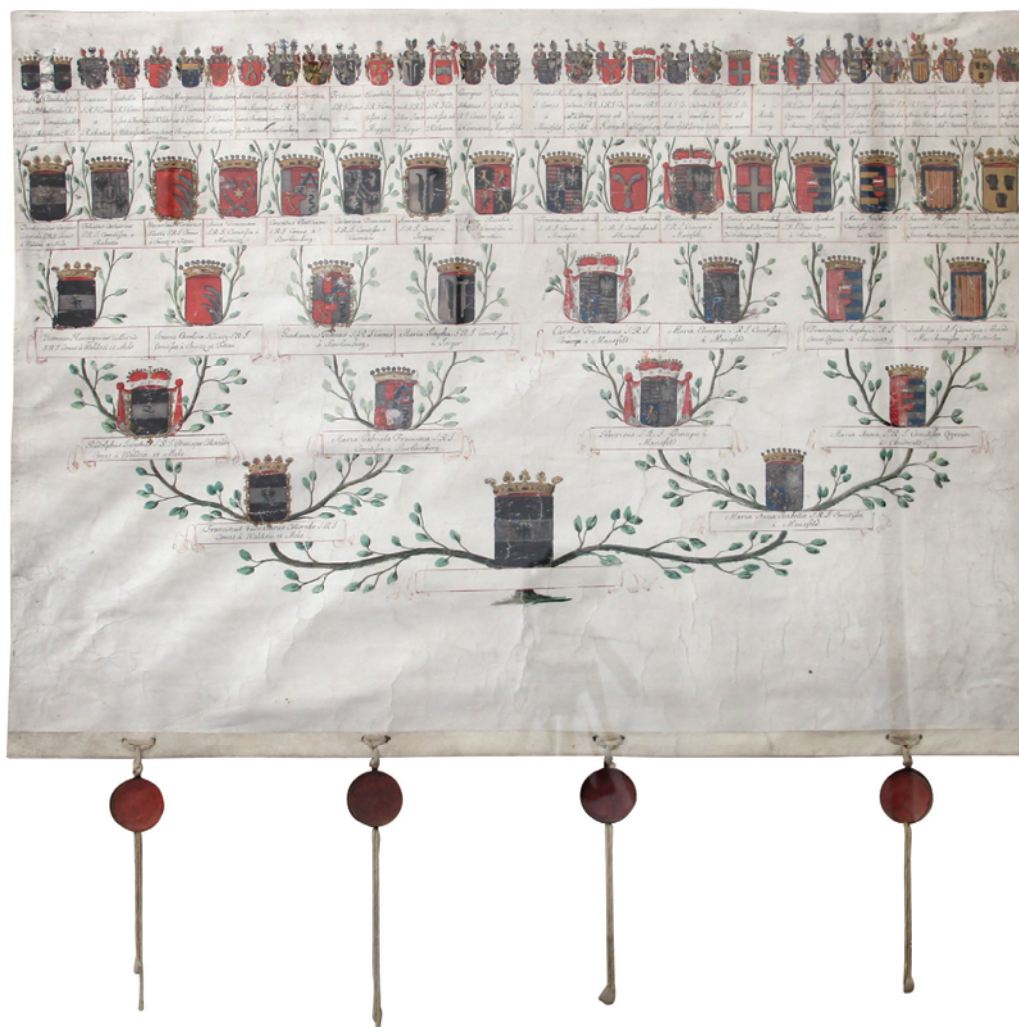

*Rodový vývod z dvaatřiceti předků Ernesta hraběte Metternicha (1657–1727), syna Johana Reinharda Metternicha a jeho manželky Lucie von Bornstet, pruského tajného státního rady a vyslance Stálého říšského sněmu.
(RA Colloredo-Mannsfeldů, Opočno, bez ozn.)*

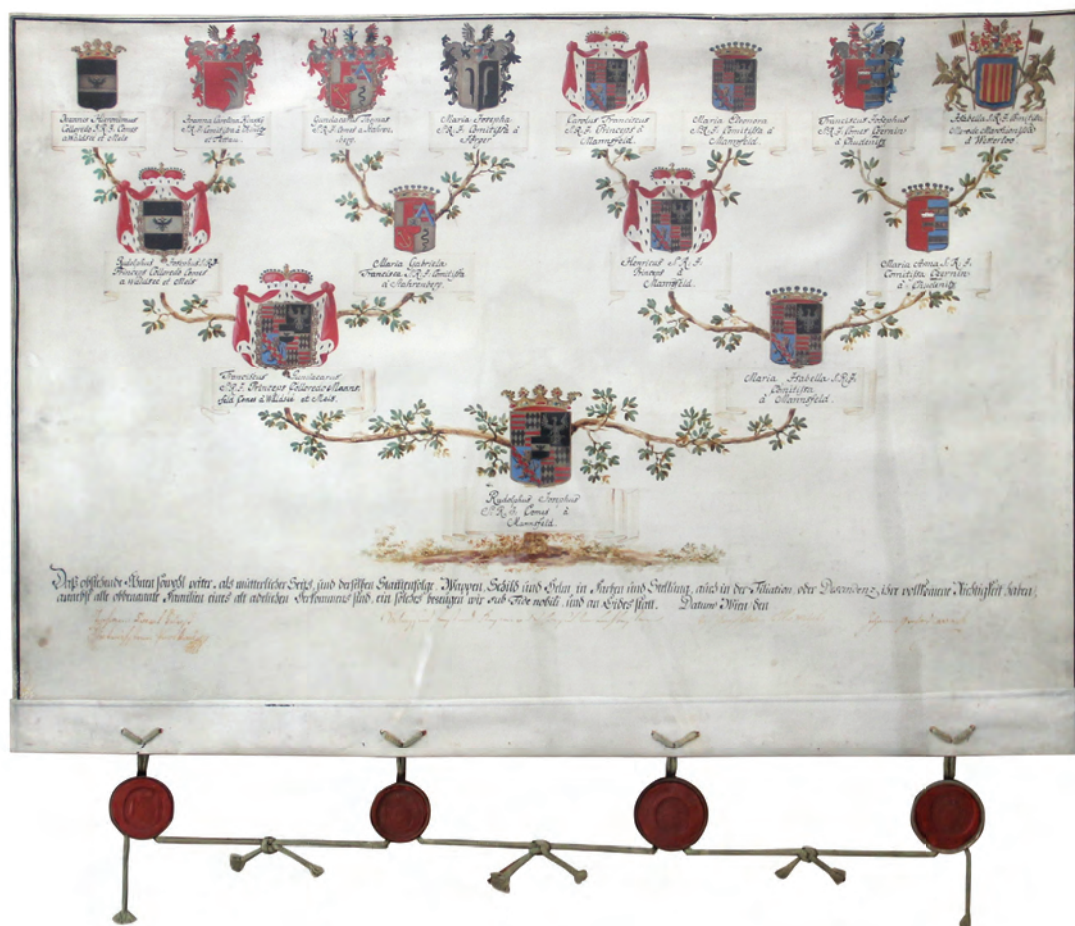

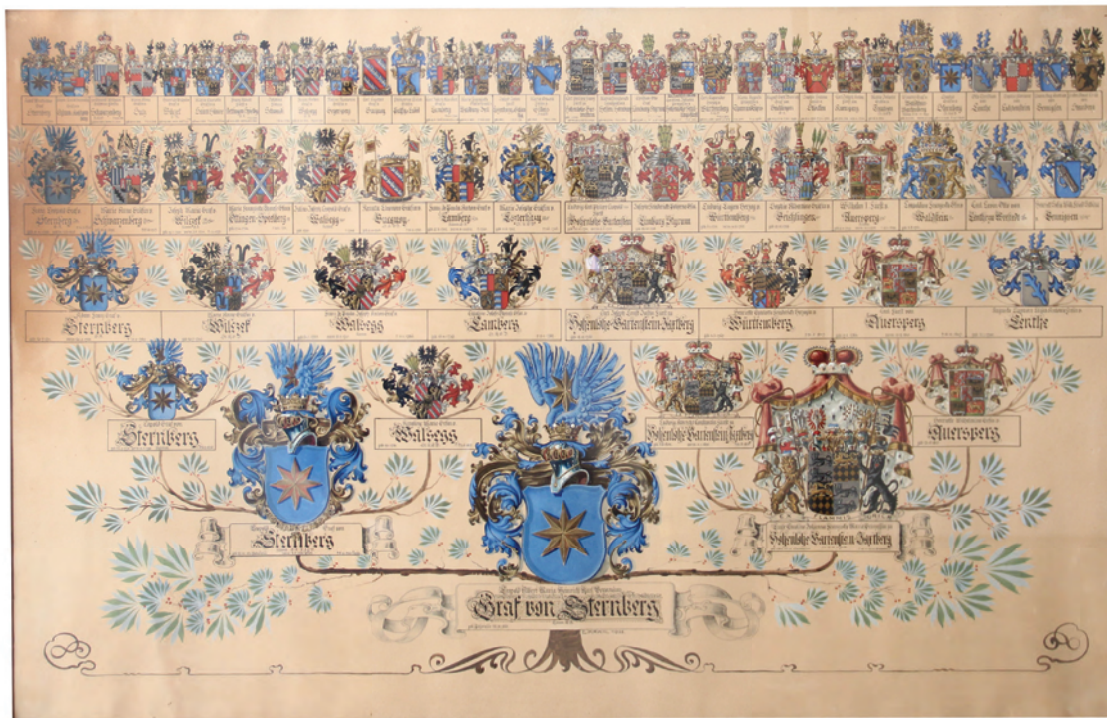
*Nedokončený rodový vývod z dvaatřiceti předků potomka Františka Gundakara knížete Colloredo-Mannsfelda (1731–1807)
a jeho manželky Marie Anny Isabely, rozené hraběnky z Mansfeldu (1750–1794).
(RA Colloredo-Mannsfeldů, Opočno, bez ozn.)*

Rodový vývod z osmi předků Rudolfa Josefa knížete Colloredo-Mannsfelda (1772–1843), syna Františka Gundakara knížete Colloredo-Mannsfelda (1731–1807) a jeho manželky Marie Isabely, rozené hraběnky z Mannsfeldu (1750–1794).
(RA Colloredo-Mannsfeldů, Opočno, bez ozn.)

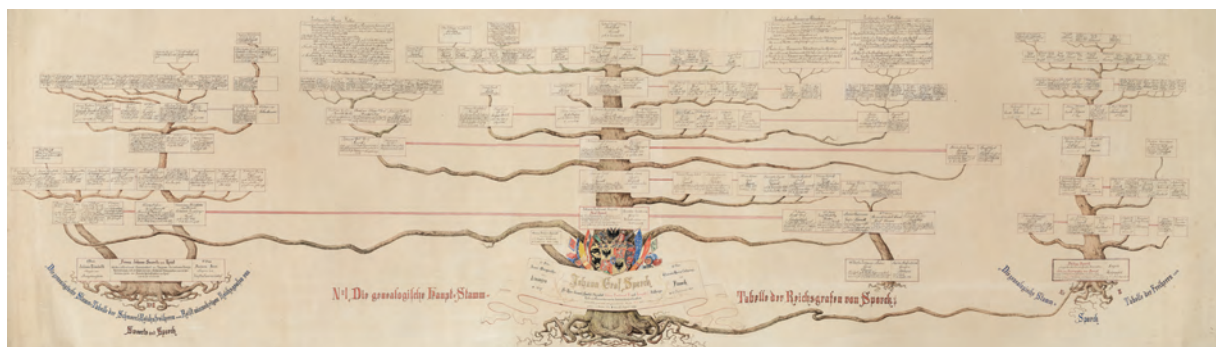

Rodový vývod z dvaatřiceti předků Leopolda Alberta hraběte Šternberka (1865–1937), syna Leopolda Morice hraběte Šternberka (1811–1899) a jeho manželky Luisy Karoliny, rozené princezny Hohenlobe-Bartenstein-Jagtsberg (1840–1873),
Autor: E. Krabl, 1926. (RA Šternberků, Častolovice, inv. č. 533)

Genealogie

Velká genealogická tabele rodu Šporků a Sweerts-Šporků. Vychází od praotce rodu Šporků Jana braběte Šporka, zahrnuje také potomky jeho bratra Filipa Šporka a pak linii Sweerts-Šporků. Dovedeno až do generace Josefa braběte Šporka (1858–1881; jeho smrt již není uvedena) a Gustava Sweerts-Šporka (* 1853), rozměry: 2200×750 mm, 1858/1881. (RA Šporků, inv. č. 479)

PORTRÉTY

Tradiční šlechtické portréty výrazně ovlivnil vynález fotografie. Fotografické podobenky nahrazovaly malířské portréty, které nemohly fotografií, co se věrného zobrazení reality týče, konkurovat. Fotografický portrét prožíval svůj největší rozmach na přelomu 60. a 70. let 19. století, zejména díky využití fotografických vizitek.¹ Nově začala vznikat rodinná fotografická alba, která představovala novou formu portrétní galerie předků. Velký důraz se na snímcích kladl na oděv a doprovodné rekvizity. Postupem času vzrůstal i význam kulís a fotoateliér se postupně podobal spíše divadlu. Oblíbené vizitky a kabinetky² začaly být počátkem 20. století nahrazovány větším formátem, důraz se kladl na zachycení osobitosti portrétované postavy a na vystižení nálady.

Vybrané ukázky fotografií zachycují především šlechtice a šlechtičny v průběhu jejich dospívání. Fotografie dochované v rodinném archivu Kinských z Heřmanova Městce zobrazují dětství Jana Nepomuka Řehoře hraběte Wilczeka a jeho sourozenců z původem slezského šlechtického rodu, úzce spřízněného s rodem Kinských. Fotografie z rodinného archivu Auerspergů zachycují děti Františka Josefa knížete Auersperga a jeho manželky Vilemíny, rozené hraběnky Kinské. Z rodinného archivu Kinských v Chlumci nad Cidlinou jsou pak na ukázkou vybrány dvě fotografie představující Oktaviána Zdenka hraběte Kinského s manželkou Georginou Ernestinou, rozenou hraběnkou Festetics de Tolna, a jejich dětmi.

V úvodu jsou zařazeny dva starší portréty z rodinného archivu Colloredo-Mannsfeldů zhotovené formou litografie.

(mv)

¹ Fotografická vizitka je malá fotografie na kartonu o rozměrech kolem 102 x 63 mm (pojem vizitka neboli navštívenka pochází z francouzského „carte de visite“). Název vycházel z ideje, že k návštěvě je vhodné se místo cedulky s tištěným jménem prokazovat kartičkou se svým portrétem. Fotografická vizitka byla patentovaná André-Adolphe-Eugenem Disdérim roku 1854. Pavel SCHEUFLER, *Galerie c. k. fotografií*, Praha 2001, s. 32.

² Kabinetní fotografie (tzv. kabinetka) je umělecky pojatá portrétní fotografie, pořizovaná nejčastěji ve fotoateliéru s tím, že celý záběr byl umělecky aranžován, často včetně umělého pozadí. Typický formát byl 100 x 120 mm, fotografie byla nalepena na kartón zhruba o rozměrech 110 x 170 mm signovaný fotoateliérem. Od roku 1866 se objevila tzv. „anglická kabinetka“, kdy fotografie byla orámována ozdobným okrajem ve tvaru oválné kameje, elipsy apod. [Http://www.artslexikon.cz//index.php?title=Kabinetka](http://www.artslexikon.cz//index.php?title=Kabinetka); vloženo 8.4.2015, Pavel SCHEUFLER, *Galerie c. k. fotografií*, Praha 2001, s. 33.

Portrét kněžny Christiny Colloredo-Mannsfeld, rozené hraběnky Clam-Gallas (1801–1886), manželky Františka Gundakara II. knížete Colloredo-Mannsfelda, 1840. Autor: Josef Kriebhuber (1800–1876), rakouský malíř a litograf. (RA Colloredo-Mannsfeldů, Opočno, bez ozn.)

Portrét Františka Gundakara II. knížete Colloredo-Mannsfelda (1802–1852), polního podmaršálka, 1850. Autor: Josef Kriebhuber (1800–1876), rakouský malíř a litograf. (RA Colloredo-Mannsfeldů, Opočno, bez ozn.)

*Portrét Ilony (Heleny) hraběnky Batthyány de Német-Ujvár, rozené hraběnky Andrássy (1858–1952), [post 1882].
(RA Colloredo-Mannsfeldů, Opočno, bez ozn.)*

Portréty - Wilczekové

Jan Nepomuk Řehoř (= Hansi) brabě Wilczek (17. listopadu 1884), syn Josefa Jana Nepomuka braběte Wilczeka a Alžběty Vilemíny Marie, rozené braběnky Kinské. (RA Kinských, Heřmanův Městec, bez ozn.)*

• s hůlkou a s kloboukem se štětkou na blavě, bez data [1887]

• v dětském úboru žokeje, 1887

• v dětské vojenské uniformě se šavlí, bez data [1887]

• v proužkováných šatech s kloboukem na blavě, 1888

• v bílém námořnickém oděvu s kloboukem na blavě a modelem plachetnice u nobou, 1890

• v bílém námořnickém oděvu s mladším bratrem Karlem Boromeem Ferdinandem (narozeným 21. května 1888), 1890

• v bílém námořnickém oděvu s kloboukem na hlavě a modelem plachetnice u nohou, 1890

• v bílém námořnickém oděvu s kloboukem na hlavě, 1892

• s mladším bratrem Karlem Boromeem Ferdinandem v tmavých námořnických oděvech s čapkami na hlavách, bez data [1892]

• v dětské husarské uniformě, bez data [1893]

• mladší bratr Karel Boromeus Ferdinand v dětské uniformě s přilbou a šavlí, 1893

• s mladším bratrem Karlem Boromeem Ferdinandem v dětských vojenských uniformách, 1893

- s mladšími bratry (= nemluvnětem Ferdinandem M. Josefem na rukou a Karlem Boromeem Ferdinandem v pokleku) v zahradě, 1893

- s mladšími bratry (= Karlem Boromeem Ferdinandem vlevo a Ferdinandem M. Josefem uprostřed) v ateliéru, 1895

- mladší bratr Ferdinand M. Josef (narozený 28. května 1893) v černém kabátku s baretem na blavě, 1895

- skupinový portrét poprsí en face se sourozenci, 1896
zleva: Karel Boromeus Ferdinand [Cari], Lucie Emma, Ferdinand M. Josef, Jan Nepomuk Řeboř [Hansi]

- portrét en face s vázankou, 1897

- mladší bratr Karel Boromeus Ferdinand v námořnickém oděvu, 1897

- mladší bratr Ferdinand M. Josef v námořnickém oděvu, 1897

- mladší bratr Karel Boromeus Ferdinand v dlouhém kabátě s buřinkou na blavě a holí v pravé ruce, 1903

Portréty - Wilczekové

Lucie Emma Antonie hraběnka Wilczeková (9. června 1895), dcera Josefa Jana Nepomuka hraběte Wilczeka a Alžběty Vilemíny Marie, rozené hraběnky Kinské. (RA Kinských, Heřmanův Městec, bez ožn.)*

- portrét poprsí en face v bílém krajkovém oblečení s čepcem na hlavě, 1896

- figurální portrét en face v bílých námořnických šatech s rukama za zády a kloboukem na hlavě, bez data [1899]

Lucie Emma Antonie hraběnka Wilczeková (9. června 1895), dcera Josefa Jana Nepomuka hraběte Wilczeka a Alžběty Vilemíny Marie, rozené hraběnky Kinské. (RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany, inv. č. 652)*

- studiový figurální portrét, bez data [1901/1904]

- studiový portrét s matkou Alžbětou Vilemínou hraběnkou Wilczekovou, rozenou hraběnkou Kinskou, bez data [1901/1904]

*František Josef kníže Auersperg (1856–1938) s Vileminou kněžnou z Auerspergu, rozenou hraběnkou Kinskou (1857–1909), bez data [1900/1907].
(RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany, inv. č. 569)*

Vilemína kněžna z Auerspergu, rozená hraběnka Kinská (1857–1909), s dětmi, dvojčaty Marií a Vincencem (15. ledna 1880) a dcerou Christianou (* 24. listopadu 1878), bez data [1881/1882].
(RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany, inv. č. 571)*

Vilemína kněžna z Auerspergu, rozená hraběnka Kinská (1857–1909), s dětmi, zleva: princ Vincenc (15. ledna 1880), princezna Christiana (* 24. listopadu 1878), princezna Marie (* 15. ledna 1880), dole: kněžna Vilemína, princezna Charlotta (* 27. června 1885) a princ Ferdinand (* 18. dubna 1887), bez data [1890/1900].
(RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany, inv. č. 572)*

Portréty - Auerspergové

Christiana princezna z Auerspergu (24. listopadu 1878)*

• v žavinovačce, bez data [1878]
(RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany,
inv. č. 577)

• jako batole, bez data [1880]
(RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany,
inv. č. 577)

• bez data [1890]
(RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany,
inv. č. 579)

• bez data [1900]
(RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany,
inv. č. 579)

• s manželem Klemensem princem
Crojem (1873–1926), 1903
(RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany,
inv. č. 580)

• s prvorozeným synem Františkem
(* 8. listopadu 1903), 1904
(RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany,
inv. č. 581)

Portréty - Auerspergové

Christiana princezna z Auerspergu (24. července 1878), prvorozená dcera Františka Josefa knížete Auersperga a Vilemíny, rozené hraběnky Kinské. (RA Kinských, Heřmanův Městec, bez ozn.)*

• studiový figurální portrét en face s mladší sestrou Marií (narozena 15. ledna 1880 jako dvojče Vincence) v dvouřadových kabátcích, plisovaných károvaných sukních, s deštníčky a kloboučky na hlavách (Christiana vlevo), 1885

• studiový figurální portrét a tergo se sestrou Marií v plisovaných károvaných sukních, s deštníčky, kloboučky na hlavách a copy s mašlemi na zádech, 1885

Marie princezna z Auerspergu (15. ledna 1880).*

• bez data [1890]
(RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany, inv. č. 596)

• bez data [1900]
(RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany, inv. č. 596)

• bez data [1902/1903]
(RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany, inv. č. 597)

• s manželem Karlem hrabětem Trauttmansdorff-Weinsbergem (1872–1951), 1905
(RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany, inv. č. 598)

Portréty - Auerspergové

Vincenc princ Auersperg (15. ledna 1880)*

- v dětské vojenské uniformě se šavlí, bez data [1885] (RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany, inv. č. 591)

- ve vojenské uniformě, bez data [1900] (RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany, inv. č. 592)

- bez data [1900/1907] (RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany, inv. č. 594)

- na koni, 1907 (RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany, inv. č. 595)

Charlotte [Lotti] princezna z Auerspergu (27. června 1885), dcera Františka Josefa knížete Auersperga a Vilemíny, rozené hraběnky Kinské. (RA Kinských, Heřmanův Městec, bez ozn.)*

- studiový figurální portrét en face v bílém u stoličky s květinami, 1888

- portrét poprsí en face v bílých šatech s krajkou, bez data [1895]

- figurální portrét en face za stolem v bílých šatech s krajkou a podepřenou hlavou, 1897

- figurální portrét en face v bílých šatech s krajkou, bez data [1900]

Portréty - Auerspergové

Charlotta princezna z Auerspergu (27. června 1885)
s matkou Vilemínou kněžnou z Auerspergu,
rozenou hraběnkou Kinskou*

• bez data [1895/1907]
(RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany, inv. č. 574)

Charlotta princezna z Auerspergu (27. června 1885)
s rodiči, Františkem Josefem knížetem Auerspergem
a Vilemínou kněžnou z Auerspergu, rozenou
hraběnkou Kinskou*

• bez data [1900/1907]
(RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany, inv. č. 570)

Ferdinand princ Auersperg (18. dubna 1887)*

• bez data [1890/1895]
(RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany, inv. č. 606)

• bez data [1902/1910]
(RA Auerspergů, Žleby a Slatiňany, inv. č. 607)

*Skupinový figurální portrét rodiny Oktaviána Zdenka hraběte Kinského z Vchynic a Tetova na lavičce v parku, [1892].
(RA Kinských, Chlumeck nad Cidlinou, bez ožn.)*

= Oktavián Zdenko v centru spodní řady s nejmladší dcerou Johannou Žofií [= Hannou] na klíně, za nimi stojí manželka Georgina Ernestina, rozená hraběnka Festetics de Tolna, po stranách otce (zleva) Margareta Marie [= Margit] a Terezie Johanna [= Sita], po stranách matky (zleva) Norberta [= Nora] a Alice, zcela vlevo druhorozená Helena Georgina [= Ilona] a zcela vpravo prvorozený František Xaver

Skupinový figurální portrét Oktaviána Zdenka hraběte Kinského z Vchynic a Tetova s manželkou Georginou Ernestinou, rozenou hraběnkou Festetics de Tolna, a šesti dcerami, [1907]. (RA Kinských, Chlumeck nad Cidlinou, bez ožn.)

= zleva doprava: Terezie Johanna [= Sita], Alice Ervženie hraběnka Thurn-Valsassina-Como-Vercelli, rozená hraběnka Kinská z Vchynic a Tetova, v popředí na zemi Johanna Žofie [= Hanna], pozdější hraběnka Esterházy de Galántha a Trauttmansdorff-Weinsberg, vzadu za matkou Norberta [= Nora], pozdější hraběnka Wilczek, Margareta Marie [= Margit], pozdější hraběnka Coreth z Credo und Starkenberg, a zcela vpravo Helena Georgina [= Ilona] hraběnka Hoyos-Stüchsenstein, rozená hraběnka Kinská z Vchynic a Tetova

KRESBY

Ve fondech šlechtických rodinných archivů můžeme často nalézt také kresby. Jsou především dokladem šlechtické výchovy, jejíž součástí výuka kreslení tradičně bývala. Na výuku kreslení rodina najímala zvláštní učitele, mezi nimiž se mohli objevit i známí malíři. Talentovanější žáci se kresbě, popř. malbě věnovali i v pozdějším věku, někteří své schopnosti prohlubovali dalším studiem. Giulia Violante hraběnka Thun-Hohenstein (1895–1970) studovala malířství na britské umělecké akademii v Římě. Agnes *Mausi* Vintschgau zu Altenburg und Hohenhaus (1919–), vnučka hraběte Michaela z Bubna a Litic (1864–1949), navštěvovala Školu reklamy a módního kreslení Jana Jedličky v Praze.

(mv)

Květina.

Kresba dvanáctileté Ireny hraběnky Kinské z Vchynic a Tetova (1843–1903), 21. června 1856.
(RA Kinských, Chlumec nad Cidlinou, bez ozn.)

Hradní věž s prevetem.

Kresba čtrnáctileté Marianny hraběnky Kinské z Vchynic a Tetova (1854–1938), červenec 1869.
(RA Kinských, Chlumec nad Cidlinou, bez ozn.)

Krajina u jezera.

Kresba třináctileté Ireny hraběnky Kinské z Vchynic a Tetova (1843–1903), 1857.

(RA Kinských, Chlumec nad Cidlinou, bez ozn.)

Růže.

Kresba patnáctileté Marianny hraběnky Kinské z Vchynic a Tetova (1854–1938), 28. ledna 1870.

(RA Kinských, Chlumec nad Cidlinou, bez ozn.)

Jezdec na koni.

*Akvarel jedenáctiletého Františka Bedřicha (prince) Schwarzenberga (1913–1992), 1924.
(RA Kinských, Chlumeck nad Cidlinou, bez ožn.)*

Josef Oktavián hrabě Kinský z Vchynic a Tetova na koni Caesar se sedícím psíčkem.

Akvarel dvanáctiletého Františka Bedřicha (prince) Schwarzenberga (1913–1992). Reprodukce obrazu ze zámku Karlova Koruna v Chlumci nad Cidlinou, bez data [1925]. (RA Kinských, Chlumeck nad Cidlinou, bez ožn.)

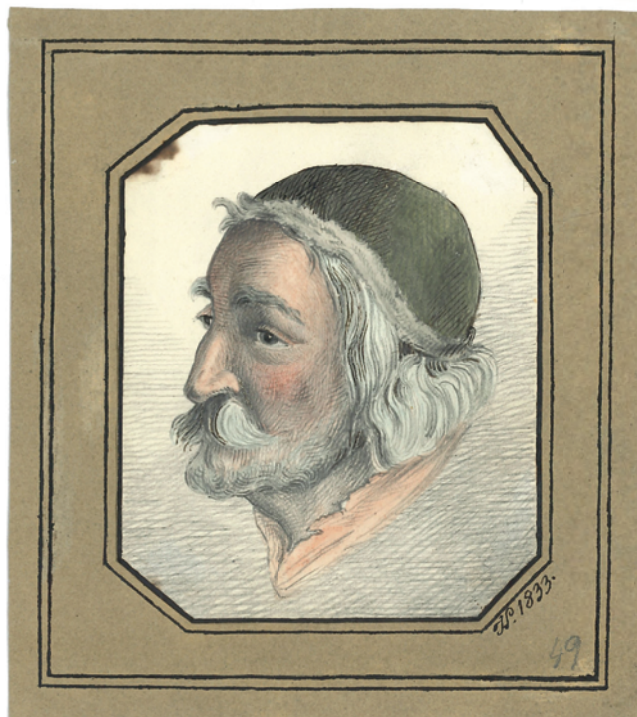
Oktavián Zdenko hrabě Kinský z Vchynic a Tetova na břebci Magyarád při skoku přes překážku. Akvarel dvanáctiletého Františka Bedřicha (prince) Schwarzenberga (1913–1992). Reprodukce obrazu ze zámku Karlova Koruna v Chlumci nad Cidlinou, 1925. (RA Kinských, Chlumec nad Cidlinou, bez ozn.)

Běžící koně v záprahu, s vozkou na kozlíku a jezdcem po straně. Akvarel dvanáctiletého Františka Bedřicha (prince) Schwarzenberga (1913–1992), 1925. (RA Kinských, Chlumec nad Cidlinou, bez ozn.)

Kresby Tekly hraběnky Šlikové (1818–1834) z let 1831–1834. (RA Šliků, inv. č. 325)

Kresby Theodora Thuna (1815–1881). (RA Thunů, Choltice, inv. č. 705)

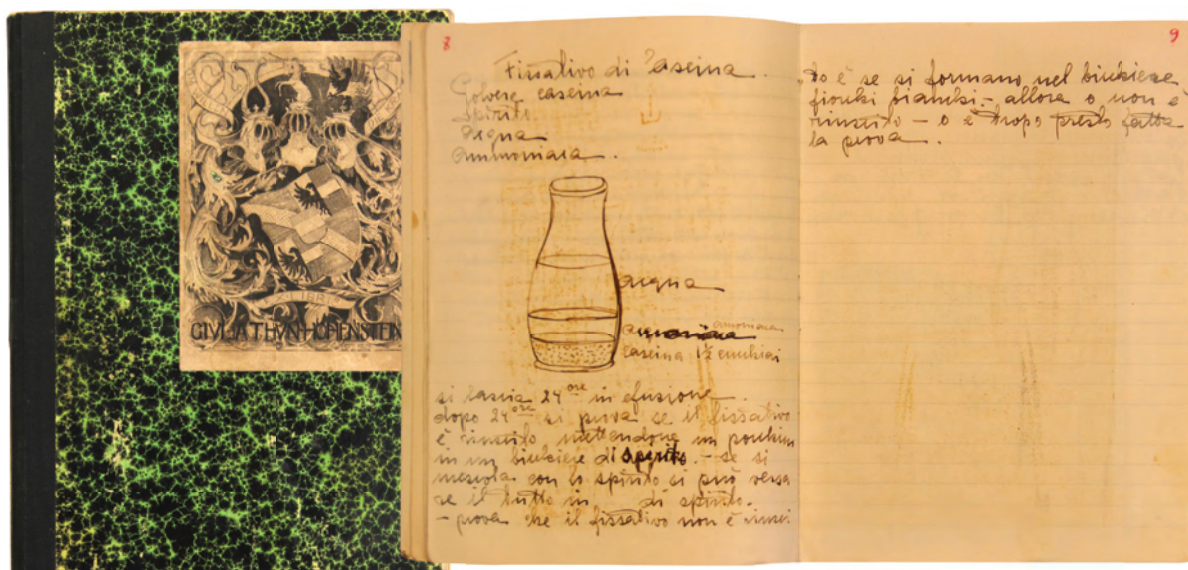
Zápisky malířky Giulie hraběnky Thun-Hohenstein (1895–1970), dvorní dámy Antoinety Anny princezny Schaumburg-Lippe, bez data [1925–1929]. (RA Schaumburg-Lippe, Náchod, bez ozn.)

Vázaná kniha s texty a kresbami. Na přední desce vazby osobní exlibris: Devísa: IM WILLEN DIE KRAFT.

Jméno: GIVLLA THVN-HOHENSTEIN.

Obsah: Stavební slohy. Výtah z uměleckohistorické příručky, dokončeno 17. VII. 1929. V létě 1925 malované obrazy (seznam). Italsky napsané zkušenosti malíře Gualterio de Bacci Venuti, jež tento věnoval hraběnce Giulii Thun-Hohenstein (Řím 14. V. 1925, vlepeno): »Apunti su varii precetti utili nella pittura in olio. Per la contessa di Thun Gualteri de Bacci Venuti, pittore«. Různé recepty pro malíře (italsky a německy). Pojednání O technice malování.

Vloženo: studie tváře dívky, pastel, signováno, reliéfně vyřítá inícia T a hraběcí korunka. Jiné studie tužkou.

*Módní návrhy Agnes [Mausi] Vintschgau zu Altenburg und Hobenhaus.
(RA Bubnů z Litic, Doudleby nad Orlicí, inv. č. 1031)*

*Reklamní návrhy a jiné školní práce Agnes [Mausi] Vintschgau zu Altenburg und Hobenhaus.
Škola reklamy a modního kreslení Jana Jedličky v Praze.
(RA Bubnů z Litic, Doudleby nad Orlicí, inv. č. 1032)*

ZUSAMMENFASSUNG

Der Katalog der Ausstellung „Von der Wiege bis zum Grabe“ mit dem Untertitel „Aus den Familienarchiven des ostböhmischen Adels“ präsentiert ausgewählte Archivalien der Familienarchive des Adels, die im Staatlichen Gebietsarchiv in Zámrsrk aufbewahrt werden und im Rahmen des Internationalen Tages der Archive am 10. Juni 2017 im Staatlichen Gebietsarchiv in Zámrsrk ausgestellt wurden.

Die Familienarchive des Adels sind die interessantesten und wertvollsten Archivbestände, die im Staatlichen Gebietsarchiv in Zámrsrk aufbewahrt werden. Das Ziel der Ausstellung war die Präsentation der Archivbestände und ihrer Bedeutung für die breite Öffentlichkeit. In der Ausstellung wurde der Lebenszyklus der Adelsfamilien (von Geburt, Kindheit, über die Erziehung, Ausbildung, Trauung, Karriere, sowie die Freizeitaktivitäten bis hin zum Tod) vorgestellt. Aus diesen Lebensetappen wurden insgesamt 13 Szenen ausgewählt und bearbeitet.

Diese Szenen wurden mit einem Kurztext auf Ausstellungstafeln vorgestellt. Die dazugehörigen illustrativen Archivalien wurden in den Ausstellungsvitrinen im Wandelgang des Schlosses, in dem das Archiv angesiedelt ist, platziert.

Die Besucher hatten die Möglichkeit, sich mit den Regeln des Adelslebens und mit den Lebensgeschichten der Vertreter des ostböhmischen Adels vertraut zu machen. Die erwähnten Lebenskapitel haben die Präsentation von Stammfolgen, Fotografien und Zeichnungen des Adels ergänzt, die größtenteils im Lesesaal des Archivs gezeigt wurden. Alle archivalischen Dokumente wurden durch Beschreibungen ergänzt. Insgesamt wurden in der Ausstellung mehr als 200 Archivalien (im Original oder in Reproduktion) gezeigt - gleich, ob es sich um schriftliche Dokumente (Urkunden, Geburtsscheine, Zeugnisse, Schulhefte, Drucke, Stammbücher), oder um dreidimensionale Gegenstände (z. B. ein Metallschlüssel des Kammerherrn, ein Schlüssel von einer Truhe, Erkennungsmarken, ein Rosenkranz oder ein Wedel) handelt.

Der Ausstellungskatalog präsentiert eine komplette Übersicht der in der Ausstellung gezeigten Archivalien. Die einleitenden Texte zu den einzelnen Themen befinden sich am Anfang jedes Kapitels. Darauf folgen die Abbildungen der einzelnen Exponate, die mit einer Beschreibung versehen sind.

Das erste Kapitel macht den Leser mit den Familienarchiven des Adels im Staatlichen Gebietsarchiv in Zámrsrk bekannt. Das zweite Kapitel fasst die Entwicklung des Adels in den böhmischen Ländern allgemein zusammen. Nach diesen zwei einleitenden Kapiteln folgen die jeweiligen Lebenszyklen der Adeligen – Geburt, Kindheit, Erziehung und Ausbildung, Trauung, Karriere, Orden, gesellschaftliches Leben, Jagden, Sport, Reisen und Tod. Diese thematischen Kapitel ergänzen die Abbildungen von Adelsstammfolgen, Fotografien und Zeichnungen.

OD KOLÉBKY DO HROBU

Z RODINNÝCH ARCHIVŮ VÝCHODOČESKÉ ŠLECHTY

Katalog výstavy

Státní oblastní archiv v Zámrsku, 10. června 2017

VYDAL:

Státní oblastní archiv v Zámrsku

SESTAVILY A K VYDÁNÍ PŘIPRAVILY:

Markéta Veselíková – Markéta Kamenická

AUTOŘI TEXTŮ:

Michael Skopal (ms), Markéta Veselíková (mv)

OBRAZOVÉ PŘÍLOHY POSKYTL:

Státní oblastní archiv v Zámrsku

REPROGRAFIE:

Markéta Veselíková, Irena Ruml Fortelná, Tomáš Hubený

ILUSTRACE

Petr Lorenc

VYOBRAZENÍ NA OBÁLCE:

Archiválie z rodinných archivů Kinských, Chlumec nad Cidlinou (bez ozn.), Kinských, Kostelec nad Orlicí (inv. č. 11, 48), Šporků (inv. č. 497) a Auerspergů, Žleby a Slatiňany (inv. č. 636), Státní oblastní archiv v Zámrsku.

VYOBRAZENÍ NA FRONTISPISU:

Plakát na Den otevřených dveří a výstavu ve Státním oblastním archivu v Zámrsku dne 10. června 2017, autorka Markéta Kamenická

JAZYKOVÁ REDAKCE:

Jana Šimková, Féba Hubená

NĚMECKÉ RESUMÉ:

Michal Severa, Anja Schlegel

TISK:

Tiskárna MELMEN s.r.o.

© Státní oblastní archiv v Zámrsku, 2017

ISBN 978-80-906918-2-7

